

HRVATSKI PLANINAR

4 • 1995
TRAVANJ

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Godište 87
Volume 87

Travanj 1995
April 1995

Broj 4
Number 4

SADRŽAJ

Darko Berljak: Umjetnost srednjeg puta	97
Željko Poljak: Dilema: treba li mijenjati planinarstvo?	98
Ante Vukušić: Tri planinarske priče	100
Goran Majetić: Pireneji	103
Prof. dr. Željko Poljak: Stogodišnja borba za zaštitu Medvednice	105
Gdje planinariti ovog ljeta	108
Vladimir Jagarić: Žumberačka kronika	111
Dr. Srećko Božičević: Planinar Vladimir Horvat i karikatura	112
Dr. Ante Starčević: Od Slavetića do Tihocaja	114
Dr. Ante Starčević: Staze oko Karlovca	115
Želimir Kantura: Silaz s Gorščice preko Židovskog zdenca	116
Nenad Nekvapil: Sedamdeset godina HPD "Bilogora"	120
Dr. Ante Starčević: Prije sedamdeset godina na Okiću	121
In memoriam	121
Tko je tko u hrvatskom planinarstvu	122
Zaštita prirode	123
Planinarstvo u tisku	124
Speleologija	124
Prijedlozi i mišljenja	125
Vijesti	125

Na naslovnoj stranici:
U Aniča kuku na Velebitu

Foto: Darko Berljak

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-41000 Zagreb, A. Cesarca 5

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Željko Gobec, Jakša Kopić, dr. Milivoj Kovačić, prof. Krinoslav Milas i Tomislav Pavlin

Godišnja pretplata za 1995. godinu 65 kuna (za inozemstvo 35 DEM), poštanskom uplatnicom na žiro račun Hrvatskog planinarskog saveza broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236. Pretplata je moguća u dvije polugodišnje rate po 35 kuna

IZDAVAČ I REDAKCIJA: Hrvatski planinarski savez, HR-41000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel. i fax 01/448-774 (8-14 sati). Izlazi u 12 brojeva godišnje. Prvi broj izšao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"

TISAK: Štamparija "Spiridon Brusina", VI. Danica i Ante Pelivan, Lomnica D., Velika Gorica

Tiskanje časopisa omogućuje donacijama Tvrnica boja "Chromos" Samobor

Na ovaj časopis ne plaća se osnovni porez na promet na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92-9201 od 16. 3. 1992)

Umjetnost srednjeg puta

*"Napneš li strunu prejako ili je ostaviš labavom,
glazbalo neće svirati"*

Sanskrtska izreka

DARKO BERLJAK, Zagreb

"Kuda danas ide planinarstvo?" - pita se prof. dr. Poljak u uvodniku Hrvatskog planinara br. 2, malo dalje dr. Vadić moralizira o putevima, markacijama, masovnosti i ideologijom u članku "Stop transverzalama", a čitav niz zaštitarskih tema i zabrana čekaju nas na zadnjim stranicama istog broja.

Nedvojbeno, to su neke od najvažnijih tema u hrvatskoj planinarskoj organizaciji, međutim, nisu one ni od danas ili jučer, one su prisutne još od utemeljenja HPD-a, rješavale su se i rješavat će se onako kako sami odlučimo da je najbolje i primjereno uvjetima vremena, ali i prostora u kojem živimo. Učinimo to sa što manje zabrana, "pravovjernosti", korjenitih promjena i teoretičiranja, inače ćemo sami sebi postati suprotnost i pogrešno se proglašiti zabluđelim ovčicama koje nisu znale što rade punih 120 godina.

Crno-bijela tehnika prejednostavan je pogled na svijet, ipak je sve to malo složenije, a krajnosti bilo kojeg predznaka nikada nisu bile recept kako riješiti problem.

Jer, u cijeloj priči treba prvo postaviti osnovno pitanje: je li stanje u hrvatskim planinama i planinarstvu baš tako dramatično ili se možda od buhe vidi slona i maše ekologijom kad treba i ne treba, najčešće je pogrešno shvaćajući da se sastoji samo od nametanja ograničenja, a ne od ukupnosti svih odnosa prema okolini.

Mnogi zaključci u navedenim člancima logični su i prihvatljivi, ali većina je nažalost temeljena na pogrešnim premisama i nije odraz hrvatske planinarske stvarnosti.

Prva predrasuda, koja je vrlo popularna u posljednje vrijeme, a čiji je uzrok osluškivanje sličnih vapaja sa Zapada, teza je o "masovnosti" planinara u našoj državi.

U Hrvatskoj je npr. 370% manje planinara nego u Švicarskoj, 1400% nego u Sloveniji ili - nećete vjerovati - 2600% manje nego u Austriji. I to u nikakvim apsolutnim brojevima, iako je u njima razlika još veća, već u odnosu broja planinara na 1000 stanovnika.

Mnogi će na taj podatak odgovoriti tvrdnjom da utjecaj broja planinara na prirodu zavisi od njihove kulture ponašanja ili od veličine područja na kojem djeluju, a ne od njihovih relativnih brojeva.

Ne vjerujem da se po planinarskoj kulturi bitno razlikujemo od navedenih država; da su im planinari eko-besprijeckorni ne bi pljuštale zabrane sa svih strana, uostalom, osobno sam se uvjerojao da su nam dobre i loše navike otprilike podjednake.

Usporedimo li prosječno opterećenje broja planinara na km² planinskog prostora (iznad 500 m/nm) u istim državama, uočit ćemo još drastičnije razlike. Da bismo dostigli npr. samo Francusku ili Sloveniju, jer su Austria i Njemačka daleko izvan konkurenkcije, trebali bismo imati umjesto 14.000 članova njih 170.000, a to ćemo ipak pričekati još neko vrijeme.

ZAKLJUČAK I PRIJEDLOG: Hrvatski planinarski savez nije masovna organizacija, još dugo to neće biti i ne ograničavajmo pristup novim članovima nekim pripravničkim stažom ili preporukama da bi se uopće mogli upisati, podobnost ostavimo nekom drugom, a ako u našem žitu ima kukolja (gdje ga nema?) prepoznajmo ih i najurimo iz organizacije.

Sljedeća predrasuda je čeznutljivost za izgubljenom idilom planinarskih domova, kuća i skloništa, koji su preopterećeni, preblizu prometnica i prepuni tri "p" (pjevača, pijanaca i pušača). Nije bez vraga da i imenica "planinar" započinje istim slovom. Šalu na stranu, stanje koje uistinu postoji, opet smo pogrešno analizirali.

Od sedamdesetak planinarskih objekata u Hrvatskoj, samo je njih dvanaestak udaljeno više od sat hoda od zadnje prometnice, a čak je polovica smještena točno na njima. I kao što bi danas arhaično izgledao skijaš koji pješice hoda uzbrdo po skijalištu, ne koristeći se ski-liftovima i ljuteći se na ostale skijaše, tako ponekad izgledamo dok sjedimo u pumpericama, režemo špek i luk, pijemo čaj iz termosice i poprijeko gledamo izlet-

nika koji je do "našeg" doma propješao deset metara od svog automobila i naručio sve finote iz planinarske kuhinje.

Čudno bi bilo, da se tehnički napredak za koji se opredjelilo čovječanstvo, prisutan u svim porama društva i našeg planeta, nije proširio i u planinski prostor i tu, nažalost, više nismo jedini posjetitelji.

ZAKLJUČAK I PRIJEDLOG: Prostor za naše planinarsko djelovanje se smanjuje, na sreću ne tempom i veličinom svojstvenom razvijenim zemljama. Dovoljno je još područja gdje ćemo još desetljećima biti sami. Odredimo konačno što je planinarstvo, a što izletništvo, što je planinarski, a što izletnički prostor, što su gostonice i ugostiteljski objekti, a što planinarski domovi sa standardom i kućnim redom primjenim za takvo okruženje.

Najnovije otkrivanje tople vode u našem planinarstvu je "moderni" pogled na markacije, koji se svodi na njihovo negiranje ili nekakvo diskretno označavanje, te osporavanje svrhe i potrebe obilaznica.

Tu se opet nešto zaboravilo. Kad se vraćam svojoj kući, ne zurim po pročeljima zgrada tražeći imena ulica i ne pratim kućne brojeve da bih došao do svog stubišta. Kad tražim nekog prvi puta, pogotovo u novozagrebačkim, često u maglu zavijenim naseljima, izgubim oči tražeći označke, nerijetko proključiće odgovorne za šarolikost načina postavljanja i veličine ploča i brojeva.

Nekom planinarske markacije bodu oči, najčešće ako veći dio svog planinarskog staža potroši na istom putu do "svog" planinarskog doma, gdje poznaće svako drvo, kamen i travku.

Dilema: Treba li mijenjati današnje planinarstvo?

Članak pod naslovom "Današnje planinarstvo pred korjenitim promjenama" (HP br. 2, str. 33, 1995) izazvao je, kao što je i bilo za očekivati, živu raspravu među našim planinarama. U njoj su se sudionici prilično oštro podijelili: neki bi htjeli preko noći sve iz temelja promjeniti, drugi se pak žestoko opiru svakoj promjeni. Zajedničko im je jedino što se na tipično dogmatski način čvrsto drže svojih krajnosti. Ni jedno, ni drugo nije dobro!

Prvo da se pozabavimo s protivnicima promjena. Neki su od njih poslali i pismena obrazloženja s brojnim, svima odavna dobro poznatim argumentima u prilog što više markacija, transverzala, cestovnih prilaza domovima i komfora u njima, omasovljenju planinarstva, prodoru što dublje u planinu itd.

Izgleda da većina najžešćih protivnika nije shvatila bit problema, jer bit nije u tome što mi želimo, nego u tome što smijemo. Svaki planinar na svijetu želi u planini

Prošetajmo malo po zimi, visokom snijegu i magli po Gorskem kotaru, Velebitu, pa čak i po Medvednici putem kojim prije nismo nikada hodali. Veselit ćemo se svakoj normalnoj markaciji, ali se i ozbiljno naljutiti na nekoga ako je postavio neke svoje "indijanske" označke, koje treba tražiti povećalom, iskopati ispod snijega i nanjušiti iza nekog kamena. Planinarske karte nisu uvijek čarobni štapić, uostalom i na njima često ima pogrešaka.

I tu se vraćamo na neke prijašnje zaključke. Malo je u Hrvatskoj planinara koji u planinu odlaže u sva godišnja doba i po svakom vremenu, tražeći uvijek nešto novo. Većina ponavlja, najčešće do besvjesti jedne te iste puteve i tu nema ništa loše, svatko ima pravo na svoj ukus i njima zaista nisu potrebne markacije, ali označavanje puteva, kao i postojanje obilaznica ima svoju svrhu, koju ne bi trebalo naširoko objašnjavati.

ZAKLJUČAK I PRIJEDLOG: Markacije, planinarski putevi i obilaznice su osnovni preduvjet da bi se po planinama uopće moglo planinarići i bez njih bi nasilje nad okolišem bilo još veće, jer bi se hodalo gdje tko stigne. Nijedno pretjerivanje nije dobro, ni ono s previše boje na kamenu ili drvetu, ali ni ono gdje se to radi u minijaturama na neki svoj način. Markacije su čimbenik sigurnosti u planini i najizravnije utječu na broj potencijalnih nesreća u planini. U Hrvatskoj postoje 782 planinarska puta s ukupno 2800 km, ali samo ih je 30%, odnosno 840 km koji su smješteni u pravom planinarskom prostoru o kojem je prije bilo riječi, što nije pretjerano i mnogo je povoljnije nego u državama s kojima se često uspoređujemo.

imati što veći komfor, ali ako nije previše zadojen "svetim egoizmom", odvagnut će i razloge protiv, pa nakon toga ocjeniti koji su razlozi jači. U prošlim vremenima, kada je planinara bilo malo, prevladavali su razlozi "za", danas je stanje posve drukčije, s jedne strane zbog sazrijevanja ekološke svijesti, a s druge zbog sve masovnijeg prodora neobrazovanog mnoštva u prirodu. To i jest razlog da su mnoge nekadašnje pristalice postale s vremenom protivnici otvaranja planina masovnom posjetu.

Planinarstvo će i u nas, hoće-neće, biti primorano na politiku reduciranja, iako bi ona "značila kažnjavanje nedužnih i zakوčila daljnji razvitak planinarstva", kako ogorčeno zaključuje u svom pismu istaknuti planinarski senior iz Rijeke Branko Lončar. Pravi planinari prihvataju to kao nužno zlo, iako s pravom žale "za dobrim starim vremenima".

Zanimljiv je pokušaj čelnika naše organizacije, hmaljaca Darka Berljaka, da uvodnim člankom ovog broja

Ostale "korjenite" promjene iz broja 2 "Hrvatskog planinara", mogu se upisati pod zajednički nazivnik "ekologija", izuzetno popularnu disciplinu, koja je danas bez previše muke i dokazivanja najkraći put da vas društvo smatra naprednim i savjesnim. Tu se maše sa svim i svačim, često upotrebljavajući potpuno iskrivljene argumente, ali koji se toliko lijepo uklapaju da ih je šteta ne koristiti. Npr. zabrana penjanja na 490 od 516 stijena u njemačkoj saveznoj državi Baden-Württemberg lijepo zvuči, ali može začuditi samo one koji ne znaju da je ta savezna država smještena u njemačkom sredogorju s najvišim vrhom od 1100 n/m. Uzrok zabrani je većinom privatno vlasništvo zemljišta na kojoj su smještene male i niske stijene što ih koriste sportski penjači, a njih je teško svrstati među planinare. Iako su članovi ne samo naše, već i svih svjetskih planinarskih organizacija, oni su ipak samo izletnici, jer automobilima dolaze do tih stijena, lome grane drveća što ih ometa u penjanju, a stijene razmazuju magnezijem. Zabrana je potpuno u redu, ali nema nikakve veze s planinarstvom o kojem govorimo i kao takvu je ne treba upotrebljavati.

Primjer drugi: smeće koje ostavljaju planinari u Himalaji, a tu govorim iz vlastitog iskustva, jer sam se nebrojeno puta uvjerojao kako tamno stvari stoje s raznim otpacima. U zemljama gdje stranci smatraju izuzetno sretnim danom onaj u kome uz sve mjere opreza nekoliko puta dnevno ne zagaze u nečije govno ili hrpu smeća, jako zabavno djeluje neviđena briga vlasti da sačuva svoju planinsku prirodu nabijajući došljacima takse za njenu zaštitu više i od same Himalaje. Planinari spaljuju ili odnose smeće s njihovih

planina, sami su čak predložili da smeće vrate u zemlje iz kojih su došli, za taj transport plate bezobrazno visoke cijene prijevoza s njihovih planinskih uzletišta, a sljedećih godina, jer se mnogi vraćaju svake sezone u Himalaju, gledaju kako te vreće i dalje stoje na istom mjestu na kraju aerodroma.

A one prazne boce s kisikom i poneko ostavljeno čvrsto uže koje se nalazi na Everestu i oko ostalih najviših himalajskih vrhova, treba promatrati kao smeće koje se u to pionirsko doba nije moglo izbjegći i usporediti ga s olupinom Kolumbove karavele negdje ispred sjevernoameričke obale. Da nije bilo toga ljudskog nagona za istraživanjem nepoznatog, još danas bismo ganjali medvjede oko svojih špilja.

Zaštićeni bjeloglavci sup namnožio se u Paklenici ne zato jer je rat prekinuo alpinističku bujicu, to je područje itekako prepuno ljudske aktivnosti u posljednje četiri godine, već zato, nećete vjerovati, što se netko u Zadru ne brine o uništavanju smeća. Naš bjeloglavac skoro je odumro, ali ne zbog alpinista koji da kradi njegova jaja, kako su ih neki optužili (gnijezda su im, između ostalog, u penjački potpuno nezanimljivom dijelu Paklenice), već zbog nedostatka strvinja, jer su domaćini zapostavili ovčarstvo i počeli se baviti turizmom. Prekvalificirao se i sup, te sada ruča na zadarskom smetištu, a ne na Velebitu.

Da se ne bismo krivo shvatili! Moramo misliti i djelovati ekološki, ali, kao i drugdje, s mjerom i oprezom. Da nam se ne dogodi kao velikom ekologu Jacquesu Cousteauu iz čijih se akvarija u Monaku nepažnjom proširila caulerpa taxifolia, "alga ubojica", s kojom danas cijelo

HP pomiri vodu i vatru. On nam nudi neki "srednji put", vjerojatno sluteći da bi radikalizam u našim prilikama doživio neuspjeh.

Pa zato zaključimo ovako:

- Nećemo se odreći markacija na glavnim pravcima, dok god je većina našeg članstva kartografski nepismana i nevješta u orientaciji
- Nećemo srušiti domove na vrhovima, ali ih na takvim mjestima više nećemo graditi
- Nećemo ukinuti sve obilaznice, ali ne smijemo više dopustiti da najljepša područja i najljepše stijene budu išarane labirintom "transverzala" kako se kome prohtije
- Nemojmo svakom štetočini i izgredniku dopustiti da se kiti naslovom planinar i kalja nam ugled (vidi model ponuđen na str.)
- Nećemo odustati od "masovnih" izleta, uz uvjet da takvo mnoštvo prati ekološki obrazovan vođa puta.

Pritom valja razlikovati planine poput Medvednice, koje podnose znatno veće mnoštvo posjetilaca, od kraških područja, koja su vrlo osjetljiva (npr. Velebit).

Težnju za "omasovljenjem", bez istodobnog obrazovanja novih članova, ipak valja shvatiti kao ozbiljnu opasnost i po prirodi i po našu organizaciju kojoj sve više prijeti optuženička klupa. Ili zar ćemo na začelju svake planinarske kolone organizirati dežurne "smetarske ekipe", a u planinu slati eko-patrole da ratuju s neobrazovanim članovima naše vlastite organizacije?

Da takav zaključak nije pretjeran, neka potvrdi najnoviji "biser" sa službenog izleta jedne naše planinarske škole na Klek: članovi su za sobom ostavili svinjac i vratili se s buketima zakonom zaštićenog cvijeća.

E, pa živjeli "planinari"!

Željko Poljak

Sredozemlje ima okapanja, ili kao "zeleni" iz Nizozemske koji su ishodili zabranu izgradnje visokih i neprirodnih nasipa, te im je znatan dio države nastradao u ovogodišnjim poplavama.

ZAKLJUČAK I PRIJEDLOZI: Tih tričavih stotinjak godina otkad prćkamo po modernoj tehnologiji i ostavljamo smeće gdje stignemo, apsolutno je ništa prema četiri i pol milijarde godina koliko je star naš planet i koliko će najvjerojatnije još trajati. Ovaj planet nije u opasnosti. Mi smo u opasnosti. Pogrešno je misliti da imamo moć da uništimo svoj planet. On će nas svakako nadživjeti i poslije nas stvoriti neki drugi oblik života. Nemamo moć niti da ga spasimo, ali možda imamo moć da spasimo sebe. Moramo naprijed, jer je to u ljudskoj prirodi. Za razliku od Tibetanaca, cijelo je čovječanstvo dalo prednost razvoju materijalnog nad duhovnim. Ako je to tako, učinimo to u svemu, pa i u planinarstvu, pokušavajući postići ravnotežu između te dvije kategorije. Krajnosti se vrlo lako ostvaruju, ali rijetko kada daju zadovoljavajuće rješenje, a od toga još lošije može biti ako se iz jedne krene u drugu krajnost.

Na kraju, ne pitanje, već odgovor - što činiti. Izaberimo onaj najteži - srednji put, u kojem

ćemo uvažavati svu slobodu, raznolikost i težnje koje su svojstvene planinarima, a istovremeno to uskladimo sa svim, ali zbilja potrebnim ograničenjima, zajedništvom i realnim mogućnostima u današnjem vremenu i prostoru, na način da ćemo poštivati prirodu, ali i čovjekovu želju da u njoj boravi. Ne proglašavajmo neka mišljenja dogmama, ali ne zaboravljamо ni neka osnovna planinarska pravila. Školujmo mlade, ali i stare planinare, no budimo svjesni da je temelj svemu ipak kućni odgoj.

Budimo trpeljivi prema drugima i poštujmo njihovo mišljenje, a svoje mišljenje pokušajmo tumačiti pravim argumentima i činjenicama. Kritizirajmo našu planinarsku organizaciju kad treba, ali pokušajmo sagledati i njenu globalnu sliku s nebrojeno djelatnosti i interesa, a ponekad izustiti i koju pohvalu. Ne uspoređujmo se neprestano s Europom, kao da smo negdje na Marsu, a ne oduvijek u njoj, ali i ne prihvaćajmo sve njene planinarske postavke jer, nažalost, ili možda ipak na sreću, takva situacija još nije prisutna u Hrvatskoj.

I težimo onom iz stare kineske poslovice koja kaže - ako se ne popneš na planinu, ne možeš vidjeti daleko.

Tri planinarske priče

ANTE VUKUŠIĆ, Zavižan

ROVČICA

U smiraj prekrasnog proljetnog dana sjedio sam na vrhu Zavižanske kose. Još pod dojmom zalaska crvene sunčeve kugle, tamo daleko preko otoka, razmišljao sam o prekrasnom danu i još ljepšoj večernjoj idili. Sam navrh brda, kilometri u krug nema čovjeka. Samo tišina i vjetrić što me blago miluje po kosi.

Osjeća se dah proljeća, snijeg se zadržao u krpama. Šafrani su već prošarali livade. Najljepši su po rubovima snježnih nanosa, tamo imaju najviše vlage od snijega što se topi. U podnožju Velebita more se plavi, a otoci se ogledaju u golemom nebeskom ogledalu. Iz Lomske dulibe tiho se uvlači noć. Sjedim na mekoj suhoj travi i divim se planini, razmišljaći. Odjednom začujem

tiho cijukanje. Pomislim nekim urođenim nagonom da je netko u nevolji. Pogledom pretražim bližu okolicu, ali ništa ne primijetim. Cijukanje se ponovilo i tada spazim pivsku bocu naslonjenu uz obližnji kamen, s otvorom okrenutim na gore. Iznad polovice bila je prekrivena suhom travom, tako da nisam odmah mogao vidjeti njezin sadržaj, ali mi je odmah postalo jasno da je ova nemarno ostavljena boca razlog nečije patnje. Podignem bocu da vidim njezin sadržaj. Desetak mrtvih rovčica u malo vode i jedna živa koja se uzaludno propinje uz glatko staklo, tužno cijućući. Kao da je tražila neka je oslobođim tih muka i sigurne smrti. Okrenem bocu i rovčica je u trenu nestala u suhoj travi. Eto, netko je ostavio ovu bocu niti ne sluteći kako će njom izazvati patnje i muke ovih malih stvorova.

Zato, planinari i izletnici, ne ostavljajte svoje smeće i ovakve stvarčice koje štete prirodi u planini. Odnesite ih lijepo sa sobom kao što ste ih i donijeli. U povratku su sigurno lakše. A budite sigurni da će vam biti zahvalni svi kojima to vaše smeće može nauditi.

"POTKOVANA" LISICA

Netko je od planinara ispričao da je uz Premužićevu stazu video mrtvu lisicu. Pomiclom da bi bilo dobro spaliti je već i radi sprečavanja širenja bjesnoće, ako je od nje uginula. Zaputim se Premužićevom stazom i u podnožju Gromovače stvarno uz stazu leži mrtva lisica. Vidjelo se da nije dugo tu, noge su joj bile potkupljene kao da vreba plijen. Velik i kitnjast rep izaziva divljenje.

Pronađem mjesto gdje ću naprvtiti "lomaču" i podužom granom pomaknem mrtvu lisicu. Nešto ispod nje zazvoni kao prazna konzerva. Tada lisicu pažljivije razgledam i preokrenem. Na prednjoj lijevoj nozi imala je praznu konzervu od gulaša. Vjerovatno je lizala masnoću iz nje, pa se pokušala pomoći i nogom. Kada je htjela nogu izvući, zbog poklopca koji je bio uguran u limenklu to više nije mogla. Tako je netko svojom nebrigom ovu lijepu životinju "potkovao" i osudio je na neizbjegnu surovu smrt. Tako potkovana, lisica nije mogla doći do plijena, a mora da se i sama plašila zvečkanja limenke po kamenju. Strašna patnja i muka sve dok nije skončala svoj život. Uginula je uz stazu kao upozorenje onima koji ostavljaju svoje smeće u planini. Neka osjeti

grinju savjesti i sukrivnu svim koji nesmotreno ostavljaju smeće u prirodi.

Produžim do Rossijevo skloništa, razmišljajući o nesretnoj lisici. A tamo, ispred kuće, kud najprvo padne pogled, na rubu Mučigine Štirovače kočoperi se natpis "Smeće". Možda je lisica baš tu našla kobnu limenku.

Ne samo zbog ove lisice, valja paziti na očuvanje prirode. Problem smeća nije riješen niti na najposjećenijem domu, na Zavižanu, a o skloništima da i ne govorimo. Krajnje je vrijeme da se nešto učini.

PLANINAR I LOVAC

Bura se pomahnito obrušava niz velebitsku golet. Mala usputna gostionica uz magistralu, gdje svračaju i lovci i planinari. Popije se poneki gemit, kava, prepriča doživljeno u planini. Ponekad zaiskri i neka svađica, a često se i pjesma zaori. Svega su dva stola zauzeta. Za jednim je sitan starčić živahna pogleda i pokreta. Preko koljena mu je stara sačmarica, odmah do nogu jednako star lovački torbak. Do njega na stolu odložen zeleni lovački šešir, zakićen plavim šojkinim percem. Za drugim stolom sjedi krupan planinar, lica prekrivena nekoliko dana starom bradom. Uz njega je planinarska naprtnjača kao dvokrilni ormar. Ispred obadvojice na stolu su poluispijene čaše gemitija, a po nosu im se da naslutiti da im gemit nije mrzak.

Ha, evo moje bratije s jedne i s druge strane. Lovca sam površno poznavao. Pričalo se da je djeci naredio, kada umre, da i njegovu staru

pušku skupa s njim zakopaju. Tako da se ni tamo od nje ne razdvaja.

Šutnju prekine planinar:

- A što si zagrlio taj auspuh kao da će ti ga netko uzeti? Sve vidim koliko ti se ruksak napuhao od ulovljene divljači. Jesi li to sve postrijeljao tim svojim auspuhom?

Lovac, kojemu kao da je nos postao još crveniji, uzvrati:

- E, poubjija sam ja s ovom mojom puškicom divljači i divljači. Ali mi nikad nije tribala taka rusačina ka ta tvoja. Korda cilj imanje u njoj nosiš. A nije ni čudo, kad ne znaš očeš li se i vratiti doma. Jer vi planinari i ne znate proći kroz planinu bez oni crtica i kružića po kamenju i bukvan. Kako ono zovete, makinacija? Sve ste napakazili gor kroz Dulibe, Plančice i Cipala. I jedino se tako znate vratiti doma. A ako nestane tih kružića ili zabasate? Onda cilj imanje imaš sa sobom.

Tada kao da je planinaru pukla jedna kapilara na nosu. Gucne od svog gemišta, pa uzvrati:

- Da, ako se ti izgubiš, imaš dosta lovine za preživit.

Lovac obliže usne od gemišta pa se nasmije:

- Kako tebi nije jasno da se ja u Velebitu ne mogu izgubiti, da sam se ja tu izlega i da se tu snalazim ko zmija pod kamenom. Nema vrimena ni nevrimena koje me more iznenadit. Dok su mi bile mlade noge zna sam za kunom otici i na lički kraj Velebita. I pri misecu se vratiti nazad doma.

- I jesli je ulovljava? - priupita vlasnica gos-tionice.

- Niku jesam, puno i nisam, - promrmlja lovac.

Praznile su se čaše i nove su stizale. Riječi su postajale sve grublje, činilo se bit će i tuče.

- Eto vidiš kakvi ste vi lovci, bez duše uništavate i lovite tu bespomoćnu divljač, ne date joj mira, ubijate. Ubojice! - zapodijevao je planinar.

- Da, lovimo, ali ako treba i pomažemo toj divljači. A vi planinari je progone svojom pjesmom i urlikanjem po planini - nije ostajao dužan lovac.

Odjednom se otvore vrata i skupa s naletom bure uđe skupina planinara. Oni poznaju planinara koji sjedi za stolom i vodi prepirku s lovcem i oslovljavaju ga:

- Otkud vi doktore?

Tada se dogodi nešto nenadano. Lovac na-ruči gemiš za planinara i za sebe. Planinar ga s

nevjericom pogleda. A ni konobarici nije bilo jasno što se događa.

- Čuj, rekoše li oni ono da ste vi doktor? - izusti lovac.

- Da, jesam, ali to ne mijenja moje gledište prema lovcima.

- Dobro, ostavimo sada to, ja imam jedan posao za vas ako mi hoćete pomoći.

- Da te nije zabolio jezik, prst na okidaču ili oko, nedaj bože! - podrugivao se planinar.

- Ma, ne! Nego jutros kada sam poša u lov, ka i uvik, najprvo sam iša obać moju Krčevinicu da vidim jesu li mi jarebice priživile ovu buretinu. I čim sam privirija vidija sam jednu šćućurenu pod smokvom, a krilo joj visi. Uvatija sam je pa bi je ponija doma i prova joj zaviti i metnit dlage. Ali pošto ste vi doktor, biće da imate vrbanta ili štograd da to napravite stručnije nego ja.

- Pa nisam ja doktor od tih tvojih ptica, nego doktor za ljude - pokušao se braniti planinar.

- Ma dobro, reče lovac. Lako je ličit ljude koi kažu di i boli. Ali ko će mi četrljikati u proljeće ako crkne ova jarebica. Zato vas molim da mi pomognete.

- Razneži se doktorovo srce videći da nije to strašni lovac što tamani sve živo kako se priča, nego da je i u njega meko srce.

- Pa hajde, da vidim što se može učiniti.

Za čas se jarebica nađe na stolu, uplašeno gledajući oko sebe i bespomoćno lepršajući zdravim krilom. Kada je doktor učvrstio slomljeno krilo, lovčevu veselju nije bilo kraja. Zabavili su sve one maloprijašnje nesporazume i uvrede. Prijateljski nazdravili i ispili gemište. A onda je lovac veselo poskočio, zahvalio planinaru i stavio svoju ranjenu jarebicu pod kaput. Još je planinar dobacio:

- Pazi da bura i tebi ne slomi krilo!

A lovac veselo uzvrati:

- Briga, sada imam prijatelja doktura, pa će i mene izličit.

Pozdravi i veselo izađe.

Pireneji

GORAN MAJETIĆ, Karlovac

Pireneji su planinski lanac dužine oko 450 km, s vrhovima i preko 3000 m, koji se pruža gotovo u smjeru zapad-istok od Biskajskog zaljeva (Atlantik) do Lionskog zaljeva (Mediteran). Čini prirodnu barijeru između Iberskog poluotoka i europskog kontinenta. Taj lanac širine 20-140 km odvaja Francusku i Španjolsku, ali i sadrži jednu od najmanjih svjetskih država - Andoru.

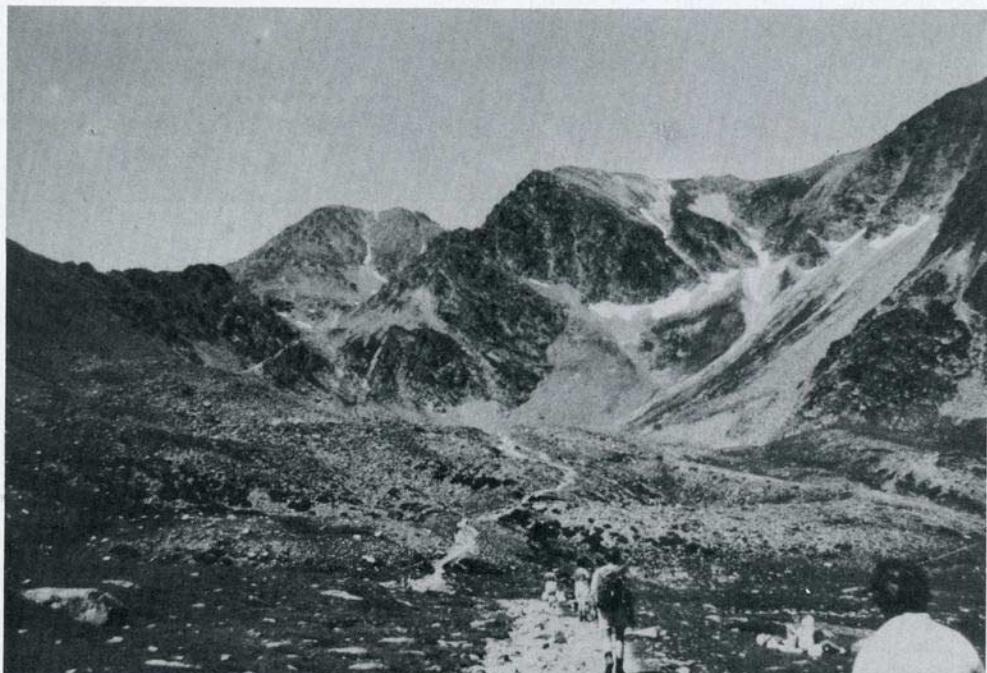
Pireneji su se izdigli i nabrali za vrijeme alpske orogeneze prije otprilike 50 milijuna godina. Gradeni su od kristaliničnih stijena, granita, pješčenjaka i vapnenca. Za pleistocena su najviši dijelovi bili zahvaćeni oledbom. Kao posljedica glacijacije zaostala su brojna mala ledenjačka jezera.

U cijelini Pireneji imaju umjereno planinsku klimu zbog znatnog maritimnog utjecaja Atlanskog oceana i Sredozemnog mora. Zime su svježe i vlažne a ljeta topla i suhlja. Ima prilično oborina: od 1000 do 2000 mm godišnje. Stoga Pireneji obiluju vodama i šumama. Zbog velikog broja

sunčanih sati sagrađena je u blizini Font-Romea u Istočnim Pirenejima jedna od prvih sunčevih elektrana u svijetu, a na vrhuncu Pic de Midi u Zapadnim Pirenjama, na 2800 m, jedna od najviših svjetskih astronomskih observatorija. Na osojnoj strani snijeg se zadržava iznad 2000 metara i po šest mjeseci godišnje, što pogoduje razvoju zimsko-sportskih središta.

Od svih europskih planinskih masiva Pireneji imaju najveći broj termalnih izvora. Nemaju odviše rudnog bogatstva, ali posjeduju velik hidropotencijal. Preko njih prelazi svega nekoliko cesta i željezničkih pruga. Malobrojno stanovništvo bavi se uglavnom stočarstvom i zemljoradnjom. Na sočnim visinskim pašnjacima napasaju se pretežno ovce i koze, a u dolinama se uzgajaju raž, ječam, duhan i krumpir. Trguje se vunom, sirom i drvenim ugljenom.

Uzduž Pireneja, na svim su značajnijim prijevojima utvrde. Većina ih je građena u 8.

Uspon na Pic Carlit

Foto: G. Majetić

stoljeću kao brana od arapske invazije, ali su podizane i tijekom srednjeg vijeka i Napoleonovog carstva. U francuskim se Pirenejima nalazi i svjetski poznato katoličko hodočasničko mjesto Lourdes (Lurd). Na krajnjim zapadnim padinama, uz Biskajski zaljev, originalna su arhitektonска zdanja Baska, a na istočnim, uz Lionski zaljev, Katalonaca. Nerijetko se u planinskoj osami nalaze srednjovjekovni i danas živući samostani. Turistički je iznimno atraktivan grad Carcassonne (Karkason) smješten stotinjak kilometara jugoistočno od Toulousa (Tuluz), na rijeci Aude, povrh nepreglednih brežuljaka s vinogradima i voćnim plantažama voća. Stari grad Carcassonne sagrađen je u ranom srednjem vijeku na temeljima rimskog logora. Opasan je dvostrukim a mjesostimčno i trostrukim zidinama te šancem. Ima 50 obrambenih kula. Unutar zidina sagrađena je od 11. do 14. stoljeća impozantna romaničko-gotička crkva St. Nazaire. Grad je restauriran početkom 19. stoljeća za vladavine Napoleona. S gradskih zidina širi se pogled na čitavu sjevernu fasadu istočnih Pireneja.

Najviši je vrh Pireneja Pico de Aneto (3404 m). Na francuskoj je strani najviši Vignemale (Vinjemal; 3298 m). U istočnim Pirenejima najviši je i među najdostupnijima Pic (ili Puig) Carlit (2921 m). Nalazi se petnaestak kilometara istočno od Andorre, u francuskim Pirenejima. Blzinom toga vrha prolazi pruga i cesta Toulouse-Barcelona s odvojcima za Andorru, tj. pri-

jevojem Port d' Envalira (2407 m) i Perpignan. Nedaleko od gradića Font-Romea, smještenog na visoravni južno od vrha (oko 1700 m), lociran je turistički kamp Saillaguse (Sajaguz) koji može poslužiti kao ishodišna baza za izlete i planinarenje. U blizini je i alpinističko vježbalište Rochers d'escalade. Iz Font-Romea se preko Mont Louisa stiže autom do izletničkog motela uz jezero Lac des Bouillouses. Tu se, na 2016 m, ostavlja auto i uz obale brojnih ledenjačkih jezera uspinje kroz crnogorične šumarke, pa uz bujne livate i konačno kamenjarom istočne padine ka malom glečeru Pic Carlita na oko 2800 m. Od glečera staza zavija na jug te se sjevernim grebenom uspinje strmo na sam vrh. Tijekom uspona i s vrha pogled neprestano luta brojnim jezerima što su se rasipala svuda naokolo, od oko 1800 pa sve do 2500 metara. Njihova izrazito modra boja u kontrastu je sa žutim, crvenim i smeđim plohamama stijena obraslih mahovinom. Daleko na jugu se za lijepa vremena zlati užareno nebo - to titra vruć pustinjski zrak što se nadvio nad visove afričkog Atlasa.

Pic Carlit ponosno stražari iznad prijevoja kojima su vodili i vode putevi u srce Europe. Večernje mu sunce posljedni put obasjava purpurni oklop, pozivajući dobronamernike da se pridruže zvjezdama u noćnom bdijenju na vrhu planine.

Stogodišnja borba za zaštitu Medvednice

I. Razdoblje do prvoga svjetskog rata

Prof.dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

Iako je svjetski pokret za zaštitu prirode započeo u planinarskoj organizaciji, ta se činjenica pomalo zaboravlja jer je zaštitarska misao odavna prerasla planinarske okvire i pod ekološkim ruhom postala općim dobrom. Pionirska uloga u zaštiti prirode i u nas pripada planinarkama. Gotovo sva zaštitarska imena do drugog svjetskog rata nalazimo na popisu članova Hrvatskog planinarskog društva (HPD). Njegovi su članovi bili, na primjer, Dragutin Franić, Karlo Bošnjak, Josip Poljak, Ivo Horvat, Miroslav Hirtz, Ante Premužić itd. Ipak, malo je poznato da prvi trag suvremenog poimanja zaštite prirode u nas nalazimo već u prošlom stoljeću, također u HPD-u.

Bilo je to prije 105 godina kada je na odborskoj sjednici HPD-a pod predsjedništvom akademika Josipa Torbara odlučeno da se gradskom poglavarstvu Zagreba uputi obrazložena predstavka o budućem gospodarenju šuma na Medvednici poput parka. Prema tome, ovaj dokument pokazuje da početak nastojanja o zaštiti prirode, u suvremenom smislu, u Hrvatskoj valja pomaknuti mnogo ranije nego se dosad mislilo. O tome ne nalazimo spomena ni u studiji Marinke Kamenarović "Historijat zaštite prirode u Hrvatskoj" (Zaštita prirode u Hrvatskoj, Zavod za zaštitu prirode, Zagreb 1961, str. 7-18), pa čemo zato tom dokumentu ovdje pokloniti više pažnje.

Istina je da se šumarska znanost već od 18. stoljeća brine ne samo o iskoristavanju nego i o njezi i čuvanju šuma, ali te godine u Hrvatskoj bilježimo po prvi put (dok se možda ne nađe neki stariji podatak) poticaj zaštiti prirode u suvremenom obliku kao što je prirodni park.

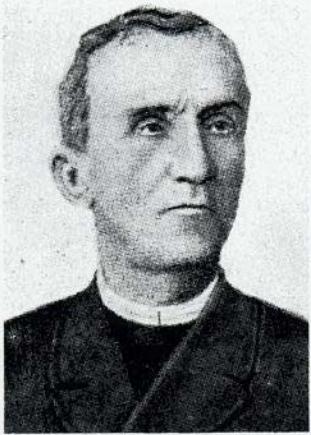
Prije nego citiramo spomenuti dokument, reći ćemo da su Zagrepčani već davno prije otkrili prirodnu ljepotu i estetsku vrijednost svoje planine Medvednice ili, kako su je onda zvali, Zagrebačke gore (u srednjovjekovnom hrvatskom

jeziku gora je značila šumu, a zagrebačka gora značila je šumu u vlasništvu grada). Naime, godine 1870., dakle, prije osnivanja HPD-a, čitamo u zagrebačkim Narodnim novinama od 30. svibnja ovu vijest:

"Na šljemenu zagrebačkih gora - otkuda se veličanstven vidik otvara daleko po Hrvatskoj, Štajerskoj i Kranjskoj, naumila su gospoda Hegediš, Lovrenčić i Meško podići daščaru, koja bi s jedne strane pomogla razširiti divni vidokrug gledaoca, a s druge strane pak poslužila umorenim kao odpočivalište. Ista daščara imala bi se u nedjelju, na Duhove, gruhanjem mužarah svetčano blagosloviti. Prijatelji divne okolice zagrebačke, koji bi imali volje učestvovati kao utemeljitelji te daščare, mogu svoje dobrovoljne priloge upisati kod gospode Lovrenčića i Hegediša."

Sva trojica bili su ugledni zagrebački građani, a gostioničar Andrija Meško i trgovac Vilim Lovrenčić iz vlastita su džepa namirili dobar dio troška.

Ta građevina, u obliku drvene piramide, doista je i podignuta (otvoreno je bilo 5. lipnja). Ljubav prema Medvednici, stara eto već najmanje 125 godina, ostala je trajan motiv koji je zagrebačke građane i planinare poticao da se bore za zaštitu njezine prirode. Najviše su se brinuli za njezin biljni pokrivač, jer su šume oduvijek bile osnovno obilježje krajolika i sadržaja prirode. Manje su se brinuli za faunu, vodu i morfologiju (štete od kamenoloma). Briga za biljni pokrivač najviše se odražavala javnim polemikama s gradskom Šumarijom i upozoravanjem javnosti na prekomernu i lošu planiranu sjeću šume. Bit sporenja bila je u tome što je Šumarija smatrala šumu gospodarskim objektom iz kojega valja izvući dobit, a planinari su kao savjest zagrebačkih građana vidjeli u Medvednici park koji treba služiti općoj koristi. Konkretno, planinari su se

Akademik Josip Torbar (1824-1900), predsjednik HPD-a koji je potpisao Predstavku o zaštiti Medvednice 1890. godine

zalagali da se šuma smije sjeći samo iz sanitarnih razloga (bolesna stabla) i teška srca dopuštali prijebornu sjeću (izbor najzrelijih stabala), dok je Šumarija često, pa i protupropisno, radila tzv. oplodnu ili uzgojnu sjeću (sjeća svega do samoga tla). Taj "stogodišnji rat" s vremenom je popri-mao sve žeće oblike, a razbuktavao se svaki put kad je Šumarija "oplodnom" sjećom uzbudila emocije građana i izletnika. "Sjećam se tih stabala ravnih kao svijeća, što su sa svojom svjetlom korom kao srušeni divovi ležali na tlu" - piše s tugom očeviđac sjeće 1907. godine Branimir Gušić.

Valja spomenuti da su gradske šume na Medvednici, kojima je gospodarila Šumarija, u početku opsegom bile vrlo skromne (1873. godine 420 ha), ali su se smišljenom gradskom politikom (otkupom, eksproprijacijom, agrarnom reformom) neprestano povećavale i 1969. dosegle 6235 ha. Ostale šume bile su pod upravom Šumarije Donja Stubica (1719 ha) i golemog broja sitnih posjednika (4554 ha).

Prije stotinjak godina, kada je većina šuma bila u vlastelinskom i kaptolskom posjedu, šume su se ponekad tako nemilice sjekle da je ostajala prava pustoš. Tako se već u spomenutoj predstavci HPD-a spominje "pustoš koju vidimo u šumi šestinskog vlastelinstva", a sjetimo se i stanja prije 1870. godine: Sljeme je tada bilo tako temeljito oššano od šume da su Zagrepčani po prvi put mogli doživjeti ljepotu vidika s tog vrha. (Kad se šuma počela oporavljati, podigli su prije spomenutu drvenu piramidu da ne bi ostali bez tog užitka.)

Kad je 1874. osnovano HPD, Medvednica je odmah postala njegovim glavnim interesnim područjem i to ostala sve do drugoga svjetskog rata. Njegova je glavna zasluga što se Medvednica u svijesti Zagrepčana pretvorila iz "sume koju valja sjeći" u "šumu koju valja čuvati". Prirodoslovci i ljubitelji prirode iz HPD-a očito nisu mogli mirno gledati pustošenje po svojoj planini ljubimici i na sjednici održanoj 1890. godine, neutvrđenog datuma (vjerojatno početkom veljače) donijeli predstavku, zasad najstariji nam poznati dokument ove vrste u nas. Srećom se sačuvao ne samo tekst toga dokumenta, zahvaljujući tome što je tiskan u Narodnim novinama (broj 15. veljače 1880, str. 2), nego i uvod kojim je popraćen, također vrijedno svjedočanstvo o zaštitarskom načinu mišljenja koje ni danas, nakon 105 godina, nije izgubilo na svojoj vrijednosti. Ujedno je to dokument koji svjedoči da se HPD ubraja i među prve zaštitarske organizacije u svijetu. Taj dokument glasi (izostavljeni su prilično opširni dijelovi o potrebi gradnje ceste na Sljeme):

O uredjenju Sljemena

U zadnjoj odborskoj sjednici hrv. planinskoga društva povela se medju ostalim rieč o radnjah, koje će se ove godine na zagrebačkoj gori na trošak društveni izvesti. Osim redovitoga popravka i uzdržavnja puteva, vodećih sa svih strana na Sljeme, dati će društvo preložiti onaj strmi put, kojim se ide od planinske kuće na vrh Sljemena k piramidi, a od ovod uče voditi novi putevi k lugarskim kolibam, što-no su nedavno sagradjene na sjevernom obronku Sljemena prema Zagorju i to u šumah baruna Raucha, ministra Josipovicha i kap-tola zagrebačkoga. Na putu od Šestinah do kraljičina zdenca sagraditi će se jedna, od kraljičina zdenca do vrh Sljemena dvije, a u gračanskoj šumi tri jednostavne kolibe, u kojih će občinstvo naći zakloništa proti kiši. U istu svrhu podignuti će se ovelika suša na Sljemenu.

Odbor je nadalje zaključio, svim silam nastojati, da se Sljeme čim prije tako uredi, kako bi bilo stecište svih onih, koji u svježem gorskem zraku žele da okrije tielo i obnove zdravlje (...).

Uz sve to trebaju da se čuvaju šumski nasad na Sljemu, jer Sljeme bez šuma izgubilo bi vrednost sa higijenskog i turističkog gledišta. Gradska općina ne smije dozvoliti, da se šuma na Sljemu i nadalje sieče već mora nastojati da se goji poput parka. Ne bude li toga, imati ćemo u gradskoj gori istu onu pustoš, koju vidimo u šumi šestinskog vlastelinstva.

Odbor planinskoga društva upozorio je poseb-nom predstavkom gradsko poglavarstvo na ove obsto-jnosti, te ga umolio, da posveti osobiti obzir gajenju šuma(...) i mi s naše strane preporučujemo predstavku revnoga odbora našemu gradskom zastupstvu. U zagrebačkoj gori ima naš grad biser koji mora njego-vati! Predstavka glasi:

Slavno gradsko poglavarstvo!

Odbor hrvatskog planinskog društva usudjuje se slavnoistomu sliedeću najpokorniju predstavku.

Otkad je hrvatsko planinsko društvo svu svoju pozornost obratilo divnoj zagrebačkoj gori, napose Sljemenu te svojimi smjernimi sredstvi učinilo ga pristupnim sa svih stranah, stvorilo što vlastitim žrtvama, što podporom slavnoga poglavarstva i drugih faktora razne udobnosti za občinstvo, oživjela nam je zagrebačka gora, a broj posjetnika Sljemena raste s dana u dan, te je premašio već prošle godine 3000.

Ne samo krasan vidik sa nove piramide, nego i svježi zdravi gorski zrak privlači občinstvo u goru. Malo gradovah mogu se podići toli krasnom gorom stvorenom od naravi za lječilište, u neposrednoj blizini glavnoga grada. (...)

Što se pako tiče samoga uzdržavanja šumskih nasadah na Sljemenu, čast nam je obratiti pozornost slavnoga poglavarstva na sliedeće:

Uz prekrasni vidik, uz svježi gorski zrak, bistrvu vodu, zadivljuje i veseli čovjeka osobito još i čar ostanak bajne hladovite prastare šume, jelah i bukvah. Nestale li pako ovih zadnjih ostanaka negdašnje prašume, Sljeme će izgubiti jednu od najglavnijih privlačnih silah, kako žalibože već i danas vidimo idući putem na Sljeme iz Šestinah preko kraljičinog zdenca ili sv. Jakoba, one okržljale i neuspjele kulture i opustjeli stare sjećine gospoštije šestinske. Danas u obće već je malo ostanakih diljem južnog obronka zagrebačke gore steruci se prašuma, a navlastito vriedi to i za onaj dio gore zagrebačke koji je vlasnost občine grada Zagreba, jer već godine 1876. bilo je glasom podatak, sadržanih u skrižaljci o dobnih razredih odnosne šumsko-gospodarske osnove, od ukupne površine gradske šume sa 621 rali tek jedva kojih 260 ralih obrasio šumom u dobi od popriječno 8-120 godina starosti.

Doista je vječna šteta, da se bar u tih predjeljih već odmah onda u mjesto odnosnom osnovom ustanovljene čiste sjeće, nije zavela konservativna sjeća sa obilježjem sjeće kako ih nalazimo u šumskih parkovih - na čim višnju obhodnju i priebornu sjeću ter štednju svega za daljnji rast još sposobnoga prastaroga stabla. Uzmemo li pako na um, da je od godine 1876. pa do danas u smislu sječnoga reda napred spomenute šumsko-gospodarske osnove, došlo do upotrebe već preko 300 ralih, baš te za onda najstarije šume, to neima dvojbe, da se uz dalnje provadjanje ustanovah te osnove imademo nadati da će već u najkraće vrieme nestati i onih zadnjih još ostatakah stare šume na Sljemu, koji nas danas još svojim hladom i estetičnom vanjštinom uz nose i očaravaju, a njihovo će mjesto zauzeti kultura i branjevine. Time će i Sljeme izgubiti glavne momente privlačnosti kao i higienske važnosti po grad Zagreb i njegovo žiteljstvo.

Upoznajući podpisani odbor na tu činjenicu slavno to gradsko poglavarstvo, sloboden je slavnoisto zamoliti, da obzirom na to, što se i onako svakih deset godina imade u šumah provesti revizije kao i izpitivanja - gledom na upjeh postojećih šumsko-gospodarskih osnovah, te obzirom na to, da bi nedvojbeno provedba takove vještačke revizije i za gradsku šumu

bila umjestna, odredi shodno, da se prigodom te revizije ter svrsi shodnog preinaka i izpravka ustanovah postojeće šumsko-gospodarske osnove bude i na gore iztaknute činjenice uzeo primjer obzir(...)

Preporučujući ovu smjernu predstavku dobrohotnoj pažnji slavnoga poglavarstva bilježimo se odličnim poštovanjem.

U Zagrebu 8. veljače 1890.

Odbor hrv. planinskoga društva:

Predsjednik: Jos. Torbar Tajnik: D. Lihl

Valja dodati koju riječ i o uspjehu ove predstavke. Gradska skupština iste godine zabranjuje oplodne sjeće i svoje šume stavlja u red zaštitnih šuma.

Od te godine pa do prvoga svjetskog rata mnogo je podataka o zbivanjima na Medvednici, ali ih je vrlo malo o zaštiti prirode. Vjerojatno ni u tom razdoblju prilike na Medvednici nisu bile idilične, no valja znati da je godine 1892. došao na čelo HPD-a kao predsjednik grof Miroslav Kulmer, vlasnik šestinskog vlastelinstva (koje je prijašnji predsjednik optužio za pustošenje šume). O gospodarenju šumama ne govori se ni u prvim godištima HPD-ovog glasila "Hrvatski planinar" (od 1898. nadalje), kojemu je urednik bio grofov prisni prijatelj Dragutin Hirc. Uz to je Kulmer za svoje 29-godišnje predsjedničke funkcije zadužio HPD kao mecena, a društvo se koristilo i drvnom gradom iz njegovih šuma za izgradnju nekih svojih objekata.

Kao najvažniji događaj u tom razdoblju zabilježeno je rušenje monumentalne bukove šume na Breštovcu 1907. godine, koju je Zagrebu poklonio predsjednik HPD-a grof Miroslav Kulmer radi izgradnje sanatorija za tuberkulozu. Time je na Medvednici stvorena jedna od najvećih rana koja još ni do danas nije zacijelila.

Godine 1909. Zagrebačka gora je na osnovi zakonskih propisa iz 1857. uvrštena u red zaštitnih šuma (J. Pasarić, HP 1930,319).

Tek su godine 1913. ponovno oživjele rasprave o zaštiti šuma na Medvednici, kojima se ovaj put pridružio i sam grof Kulmer. Prema riječima sudionika tih rasprava, Branimira Gušića, glavni im je inicijator bio tadašnji tajnik HPD-a Vilim Čmelik, i sam ugledni šumarski stručnjak. Gušić kaže:

"Njega su u tom poslu zdušno podupirali predsjednik društva grof Kulmer, tada još i sam vlasnik velikih šumskih kompleksa na Medvednici, potpredsjednik prof. J. Pasarić i prof. Vj. Novotny, koji je, živeći tada već kao umirovljeni nastavnik srednje škole u Zagrebu, gotovo svakog dana i zimi i ljeti krstario i najskrovitijim predjelima Medvednice. Sjećam se onih živih i

beskrajnih rasprava, što su ih ova četvorica velikih humanista i obožavatelja prirode vodila o gospodarenju šumama (...) Oni su dakle zajednički izradili prijedlog po kojemu je trebalo, barem u gradskoj šumi, energično prestati sa svakom prekomjernom sjećom i dozvoliti samo ograničenu prebornu sjeću uz detaljno razrađenu i

revidiranu novu gospodarsku osnovu. Tadašnji gradski načelnik arh. J. Holjac saglasio se s tim prijedlogom, pa ga je bilo prihvati i gradsko zastupstvo. Tada je izbio prvi svjetski rat i sve ove dobre zamisli pale su u zaborav."

U idućem broju: Između dva svjetska rata

Gdje planinariti ovog ljeta

Planinarske kuće u Hrvatskoj

U nestašici sveobuhvatnog planinarskog vodiča, donosimo zbirni pregled podataka o planinarskim objektima u Hrvatskoj, koji će ovog ljeta planinarmu korisno poslužiti za planiranje izleta. Planinari se mogu koristiti i vodičima po raznim veznim putevima, obilaznicama i transverzalama, jer će u nekima od njih naći obilje korisnih podataka, a uz to i geografske skice. Gotovo da i nema planine koja nije obuhvaćena bar jednim takvim putom. Od zemljopisnih karata u prodaji su Sjeverni i srednji Velebit te nova karta Medvednice, koje se mogu dobiti u Hrvatskom planinarskom savezu. U pregledu je za svaki objekt naveden naziv, lokacija, visina, kapacitet, prilaz, upravljač, adresa, a po mogućnosti i telefon za informacije. Preporučamo da se prije polaska na put provjeri ima li kakvih promjena.

POŽEŠKO GORJE

- Dom "Lapjak" u Velikoj pod Papukom, 335 m, 70 kreveta, 1h od ž.st Velika, cestovni prilaz, "Sokolovac" Požega, stalno otvoren, opskrbljen, tel. doma 034-53-010
- Kuća Stanice GSS Požega na Nevoljašu, 720 m, Papuk, zatvorena, Dr.Tomislav Sablek, tel. 034-72-989
- Kuća na Trišnjici u Papuku, "Sokolovac" Požega, 1h od Doma "Lapjak", cestovni prilaz, Mato Lukačević, tel. 034-271-700
- Kuća Borovik kod Đakova, 155 m, "Đakovo", Miro Lay, Đakovo, A.Starčevića 53
- "Treća kuća", Klašnice, 343 m, "Klikun", 55310 Pleternica, p.p. 17
- Jankovac pod Papukom, privremeno zatvoren (otvorene se predviđa za Dan hrvatskih planinara 24. lipnja)

MOSLAVINA

- Moslavačka Slatina, 170 m, 50 ležaja, u bivšoj školi Moslavačka Slatina, 8 km cestom od ž. st. Popovača, "Jelengrad", Kutina, Ivica Mataić, tel. 044-625-122/393

BILOGORA

- Dom na Kamenitovcu, 242 m, 28 kreveta, 14 km cestom od Bjelovara, "Bilogora" Bjelovar", stalno otvoren, tel. u domu 043-885-105

HRVATSKO ZAGORJE

- Sklonište "Rudi Jurić" na Pesku, 295 m, 8 kreveta, 1h od ž.st. Subotica (Podravska), "Bilo" Koprivinca, PP 44, tel. 043-821-298

- Dom na Kalniku, 475 m, 42 kreveta, 20 min od sela Kalnik (do sela autobusom iz Križevaca), cestovni prilaz, stalno otvoren, "Kalnik" Križevci, tel. u domu 043-857-003

- Dom "Josip Pasarić" na Ivanšćici, 1054 m, 40 kreveta, 4h od ž.st.Budinščina, cestom iz Ivanca do vrha, pješice 2,30h, "Ivančica" Ivanec, domar Stjepan Miklošić, tel. 042-77-182

- Grebengrad, dom u planinarskom naselju, 400 m, 30 kreveta, 1,15h od ž.st. Mađarevo, "Grebengrad" Novi Marof, domar Kolaric 042-612.605

- Ravna gora, 600 m, 50 ležaja, 21 km cestom iz Lepoglave 3h, iz Trakoščana 2h, "Ravna gora" Varaždin, tel. u domu 042-796-350

- Ravna gora, Pusti Duh, 672 m, 22 kreveta, 1,45h od Trakoščana, "Trakoščan" Lepoglava, tel. domara 042-719-803

- Cesograd, 460 m, 7 kreveta, 40 min iz Klanjca, 1h od ž.st. Klanjec, "Cesograd" Klanjec, Marijan Pleško, tel. 049-50-300

- Strahinjščica, 618 m, 32 kreveta, 1,45h iz Krapine, 2h iz ž.st. Žutnica, cestovni prilaz, "Strahinjčica" Krapina, Jeronim Ferček, tel. 049-71-314

- Kuna gora, 350 m, 30 kreveta, 30 min iz Pregrade, "Kuna gora" Pregrada, Ivan Kuster tel. 049-73-003

- Pokoje pod Hamom, 434 m, 15 kreveta, 2h iz ž.st. Budinščina ili Podrute, "Milengrad", 41284 Budinščina, inf. na tel. 049-65-127 (Zozolly)

- Grabovica, 240 m, 10 kreveta, "Dugi vrh", 42000 Varaždin, Antun Majnarić, Vinička 3

- Majer, 586 m, na južnoj padini Ivanščice, 22 ležaja, 1,30h iz Zlatara, "Oštrc" Zlatar, domar Franjo Bingula, tel. 049-30-371

MEDVEDNICA

- Lojzekov izvor, 400 m, 10 kreveta, 1,30h od Donje Stubice, cestovni prilaz, "Stubičan" Donja Stubica, Nikola Štefek, tel. 049-84-406

- Glavica, 420 m, 50 kreveta, 30 min iz Gornjeg Stenjevca (ZET-ov autobus od Črnomerca), Planinarski savez Zagreba, tel. 01-429-927

- "Risnjak", 724 m, 20 kreveta, 1,20 od Mikulića (ZET-ov autobus iz Črnomerca), cestovni prilaz, "Risnjak" Zagreb

- Grafičar, 864 m, 20 kreveta, 2,15h iz Šestina, 30 min od Sljemenske žičare, cestovni prilaz, "Grafičar" Zagreb, tel. u domu 041-480-389

- Runolist, 824 m, 30 kreveta, 2h od tramvaja u Dolju, 40 min od Sljemenske žičare, cestovni prilaz, "Runolist" Zagreb, tel. u domu 01-480-318

- Puntijarka, Dom "Ivan Pačković", 957 m, 34 kreveta, 40 min od Sljemenske žičare, 2h od tramvaja u Dolju, cestovni prilaz, stalno otvoreno, "Zagreb Matice", tel. u domu 041-480-384

- Lipa-Rog, 709 m, 16 kreveta, 1h od Gornje Planine (ZET-ov autobus iz Dubrave), "Lipa" Sesvete, Josip Rukavina, tel. 01-251-702

- Kameni Svati, 489 m, 1,30h iz Jablanovca (ZET-ov autobus iz Črnomerca), "Susedgrad" Podsused, Boris Starešinić, tel. 041-151-656

- Kuća na Grohotu (istočna Medvednica), u izgradnji, 45 min od Laza, 1,30h iz Blaguša (ZET-ov autobus iz Dubrave) "Blagus" Blaguš, tel. 01-755-948

- Dom na Kladeščici (istočna Medvednica), 460 m, u izgradnji, "Zelina" Zelina

SAMOBORSKO I ŽUMBERAČKO GORJE

- Oštrc, 661 m, 16 ležajeva, 1,15h iz Ruda (autobus iz Samobora), "Željezničar" Zagreb, domar Darko Kupres, tel. 01-780-141

- Veliki dol, 535 m, 37 kreveta, 2h iz Samobora, 45 min od Smeroviča (autobus iz Samobora), "Japetić" Samobor, domar Danijel Kalajica, tel. 01-780-636

- Šoiceva kuća, 385 m, stalno otvoreno, nema kreveta, "Japetić" Samobor, 10 km cestom od Samobora, 45 min cestom od autobusne stanice Smerovičće

- Okić, 411 m, 14 kreveta, 1,30h iz Ruda (autobus iz Samobora), "Maks Plotnikov" Samobor, domar Stjepan Jandrečić, tel. 01-781-758

- Žitnica na Japetiću, 815 m, 50 kreveta, iz Smeroviča 2,45h, iz Sv.Jane 1,30h, cestovni prilaz, "Jastrebarsko", domarka Ruža Novosel, tel. 01-832-349

- Blagajski likovac, 540 m, 6 kreveta, 10 min od doma u Velikom dolu, "Japetić" Samobor

- Vodice pod Pliješom, 850 m, 30 kreveta, 6 km cestom od Sošica (do Sošica autobus iz Zagreba i Jastrebarskog), "Dubovac" Karlovac, Vlado Furač, 47000 Karlovac, Gornja Jelsa 7, tel. 047-31-699/160 i 047-51-704

- Dom "Boris Farkaš" u Sekulićima, Žumberačka gora, 710 m, 30 ležaja, 2,30h iz Sošica (do Sošica autobus iz Zagreba i Jastrebarskog), asfaltnom cestom do doma iz Novog Mesta ili Metlike preko Bušinje Vasi i Radatovića (100 km od Zagreba), "Trešnjevka", Zagreb, Ljerka Farkaš, tel. 01-522-984

GORSKI KOTAR

- Hahlići pod Obručem, 1112 m, 14 kreveta, 2,45h od Dražica (autobus iz Rijeke), "Kamenjak" Rijeka, Korzo 40, Ivica Richter, tel. 051-445-226

- Snježnik, 1490 m, 20 ležaja, 1,15h od Platka, "Platak" Rijeka, domar Branko Škrobonja, tel. 051-201-217 ili 516-597 (stan)

- Risnjak, 1418 m, 60 kreveta, 2,15h iz Gornjeg Jelenja, pod Upravom Nacionalnog parka Risnjak, Crni Lug, tel. 051-836-133

- Tuk, 878 m, 30 kreveta, 3 km cestom od Mrkoplja, 19 km od Delnice, stalno otvoreno, "Bijele stijene" Mrkoplj, tel. doma 051-833-278

- Janjičarica, 1236 m, 7 kreveta, 1,40h od Doma u Tuku, "Bijele stijene" Mrkoplj, Brana Blažević, tel. 051-833-248

- Samarske stijene, stalno otvoreno "Ratkovo sklonište", 1184 m, 3h od Doma u Tuku, 10 ležaja, "Velebit" Zagreb, tel. društva 01-426-245 (navečer)

- Kuća na Bijelim stijenama, 1300 m, 15 ležaja, 2,30h iz Jasenka (autobus iz Ogulina), "Kapela", Zagreb, Mato Bilićić, tel. 01-565-671

- Bijele stijene, stalno otvoreno sklonište, 1300 m, 25 ležaja, 2,30h iz Jasenka (autobus iz Ogulina), "Kapela" Zagreb, Mato Bilićić, tel. 01-565-671

- Klek, 1000 m, 25 kreveta, 3,30h iz Ogulina, 45 min iz Bjelskog (autobus iz Ogulina), "Klek", Ogulin, p.p. 87

- Duliba, stalno otvoreno sklonište na Kapelskom planinarskom putu, 719 m, 1h od lugarnice Stalak na cesti Novi-Ogulin, 15 ležaja, "Vihor" i "Kapela" Zagreb

- Ričićka kuća, sklonište u lugarnici pod Kolovratskim stijenama, 700 m, 16 ležaja, 1h od Dušice na KKP-u, "Vihor" Zagreb

- Vinište, stalno otvoreno sklonište na Kapelskom

planinarskom putu, 300 m, 8 ležaja, oko 3h od Dulibe, "Vihor" i "Kapela" Zagreb

• Bjelolasica, stalno otvoreno sklonište, 1500 m, 10 ležaja, 3h od Doma u Tuku, "Vihor" i "Kapela" Zagreb

• Bitorajka, 1303 m, 9 ležaja, 2,30h od ž.st.Vrata, 15 min od vrha Bitoraja, stalno otvoreno sklonište, Bitoraj" Zagreb, Tomo Vinčak, tel.01-620-138

• Frbežari, 825 m, 24 kreveta, cestovni prilaz, "Kamenjak" Rijeka, Ivica Richter, tel. 051-445-226

• Javorova kosa, 1016 m, 10 ležaja, "Višnjevica", 51314 Ravna Gora, 1h iz Ravne Gore, Andelko Ivančić, tel. 051-810-440

• Lokanda, 963 m, 10 ležaja, 15 km cestom od Ravne Gore, "Višnjevica", 51314 Ravna Gora, Andelko Ivančić, tel. 051-810-440

• Kurin, brvnara u Partizanskom logoru, 830 m, "Strilez" Crikvenica, Tomislavova 68

UČKA I ISTRA

• Poklon pod Učkom, 925 m, 16 kreveta, 4,30h iz Opatije, 2h iz Veprinca, cestovni prilaz, (autobus iz Opatije), "Opatija", Marica Tomaško, tel. 051-712-785

• Lisina, 640 m, 11 kreveta, cestom 15 km iz Opatije, 7 km od Rukavca (autobus iz Opatije), "Opatija"; Marica Tomaško, tel. 051-712-785

• Korita pod Brajkovim vrhom, 900 m, 30 ležaja i zimska soba, 1h uspona iz Brgudca, "Glas Istre" Pula, Anton Filipčić, tel. 052-213-749 i domar Ervino Kvarantoto tel. 052-540-038 ili 535-088

VELEBIT

• Oltare, 940 m, 25 ležaja, 15 km cestom iz Sv. Jurja (autobusom iz Senja), "Sisak", 44000 Sisak, I.Meštrovića 32; ključ u gostonici pod skloništem, tel. 053-615-700; informacije: Mijo Štrk, tel. 044-32-371

• Zavižan, 1594 m, 30 kreveta, 2,30h od Oltara, cestom iz Sv.Jurja 31 km, HPS, tel. u domu 051-724-766

• Rossijevo sklonište u Rožanskim kukovima, 1580 m, stalno otvoreno, 8 ležaja, 2,30h od Zavižana, HPS Zagreb, tel 01-448-774

• Jablanac, Dom "Miroslav Hirtz", 20 m, 40 ležaja, "MIV" Varaždin, Milan Turkalj, tel. 042-57-277

• Alan, otvoreno sklonište u lugarnici, 1304 m, 30 kreveta, 3h od Rossijeve skloništa, cestovni prilaz, HPS Zagreb, Antun Stare, tel. 01-706-376

• Sklonište na Velikom Lubenovcu, 1400 m, 10 ležaja, "Stanko Kempny" Zagreb, Tomislav Pavlin, tel. 01-640-016

• Radlovac, otvoreno sklonište ispod Premužičeve staze u srednjem Velebitu, 950 m, 4h od V.Alana, HPS Zagreb, Antun Stare, tel. 041-706-297 i Ivan Čačić, Cesarica 303, tel. 053-894-041

• Ravni Dabar, 700 m, 20 kreveta, 2,45h od Oštarija, "Industrogradnja" Zagreb, Franko Čuvalo, tel. 041-640-003 i 523-330

• Sijasetska draga, 400 m, 1,30h od Senja, cestovni prilaz, "Zavižan" Senj, Mladen Atanasić, tel. 053-881-241

DALMACIJA

• Putalj na Kozjaku iznad Kaštela, 460 m, 70 kreveta, 1,15h iz Kaštel Sućurca, cestovni prilaz, "Kozjak" Kaštel Sućurac", tel.u domu 058-657-774

• "Umberto Giometta" na Mosoru, 900 m, oko 100 ležaja, iz Gornjeg Sitnog (autobusna linija od Lzareta u Splitu) 45 min, "Mosor" Split, Marmontova ul. 2

• Lokva na Biokovu, kuća "Slobodan Ravlić", 1467 m, 2 ležaja, 5h od Makarske, Biokovo, "Biokovo" Makarska, Dalmatinska 5

• Kuća pod Sv.Jurom na Biokovu, 1577 m, 22 ležaja, 6,30h iz Makarske, cestovni prilaz, "Biokovo" Makarska", Dalmatinska 5

• Dom pod Koludrom, Kozjak, 8 ležaja, "Ante Bedalov", Kaštel Kambelovac

POKUPLJE

• Kalvarija, 190 m, izletište s 5 ležaja, 15 min iz Male Jelse (autobusom iz Karlovca), "Dubovac" Karlovac, domari Dražen Furač, tel. 047-38-499 i Jadranko Grčić tel. 047-30-794

• Mont Zadobarje, kuća na rijeci Dobri adaptirana za planinarske potrebe, s kuhinjom i 10 kreveta, "Martinšak" Karlovac, Vraniczanyjeva 2, tel. 047-611-617 i 331-684

Žumberačka kronika

VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

● Nakon višegodišnjeg planinarenja po predjelima istočnog Žumberka, HPD "Vihor" iz Zagreba namjerava označiti planinarsku stazu od Pokleka (selo poznato po legendi o Poklečkim barunima), preko Kićera (prekrasni su vidici s ovog 753 m visokog vrha), sela Kravljaka (u selu žive još samo pet obitelji), vrha Tuščaka (620 m, gdje je u 13. stoljeću stajao Stari grad Tuščak) do Osredka u dolini potoka Bregane. Označit će također stazu od Kravljaka, pored "Koretić-mlina" do Noršić-sela. Obilaskom ovih planinarskih putova planinari će moći upoznati zapostavljene i malo poznate predjele istočnog dijela Žumberačke gore.

● Stojdraga je između dva svjetska rata bila poznato izletište planinara i motoriziranih izletnika. Strojdraški župnik, Mile Vranešić, namjerava Stojdragi vrtiti staru turističku slavu. Prvi je korak već učinio: uredio je župni dvor i podrumske prostorije koje su nekada služile kao planinarsko sklonište, te predložio da se na blagdan Sv. Jurja, zaštitnika Stojdrage (posljednja nedjelja mjeseca travnja), okupljaju planinari u ovom slikovitom naselju istočnog Žumberka. Planinari su prijedlog prihvatali, jer se već tri godine na Jurjevo okupljaju u većem broju. Bilo ih je iz Brežica, Samobora, a najviše iz Zagreba, po 40-ak članova HPD "Kapela".

● Žumberačku goru češće bi posjećivali planinari kad bi se nedjeljom i u dane državnih blagdana uvela redovna autobusna linija od Zagreba do Sošica. Ta veza odgovarala bi gljivarima, vikendašima, domaćem stanovništvu, a najviše, naravno, planinarima. Postoje, doduše, neke prometne veze, ali su neredovite i red vožnje im se često mijenja. Prema tome, planinari koji namjeravaju posjetiti Žumberak, moraju prije puta provjeriti satnicu polaska autobusa iz Jastrebarskog (Palmaturs, tel. 01/831-611), Zagreba (Autobusni kolodvor, tel. 01/510-6/9) i Samobora (Samoborček-Autoturist, tel. 01/782-648).

● Obavještavaju se planinari da je došlo do izmjena na "Karlovackoj obilaznici" (tako se sada zove "Karlovacki planinarski put" o kojem vodi brigu HPD "Dubovac"). Ukida se dionica

trase od vrha Sv. Gere preko doma na Gospodični, Miklavža, Slemenu do vrha Plješa. Ukida se i dio trase od Kašta do "Krmačinskog mosta". Umjesto te staze, označeni planinarski put vodi sada od Kašta, preko Dančulovića i Sržića do Vivodinske ceste.

● Pomoćni biskup zagrebački Juraj Jezerinac blagoslovio je prije početka mise, koja je održana u nedjelju 24. srpnja 1994. godine ispred kapelice Sv. Ilike na vrhu Sv. Gere, novo zvono kapelice Sv. Ilike. Liturgijskom slavlju prisustvovalo je mnoštvo vjernika (među njima i stotinjak planinara), a održano je prigodom 900. obljetnice Zagrebačke biskupije (vidi sliku).

● Kad već spominjemo vrh Sv. Gere, kažimo i to da je neki "drumski razbojnik" ukrao iz kapelice Sv. Ilike Krista s križa. (Narodna: "Lopov bi i Boga ukrao!" Još jedna narodna: "Oteto-prokletio!")

● Pod naslovom "Žumberak - čudo prirode nadomak Zagreba" održane su tijekom 1994. godine tri tribine u Kulturno-informativnom centru u Zagrebu. Na prvoj je tribini Vladimir Pfeifer uz projekciju dijapositiva održao predavanje "Žumberak, prirodoslovni raj nadomak grada", a uvodnu riječ, na temu "Žumberak - park prirode", održao je Željko Štahan, stručni savjetnik Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine. Na drugoj je tribini prof. Damjan Lapajne, ravnatelj Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture, održao predavanje s projekcijom dijapositiva o arheološkim nalazištima i graditeljskim znamenitostima Žumberka, a akademik Milan Herak je govorio o geološkoj povijesti Žumberka. Na trećoj je tribini akademik Sergej Forenbacher održao predavanje, također uz projekciju dijapositiva, pod naslovom "Kalendar flore Žumberačke gore". U pripremi je i knjiga s istim naslovom. Prikazan je i dokumentarni film o Žumberku. Tribine je organiziralo Kulturno-prosvjetno društvo Žumberak, a voditelj je bio prof. Josip Šintić, dopredsjednik društva. Prisustvovalo i mnogo planinara, ljubitelja prirodnih ljepota žumberačke gore.

=
"Koprive"
30. IV. 1937.

V. H.

Čiji je ovo kipec il' slika?
To planinarov svih vam je dika...
Čovek koj celo svoje živlejne
Furt se po bregi visoki peine!
Jel' bila bura, sneg, lepo vreme
Nega furt vlače Klek ili Sleme...
Glavno je njemu: cepin il' skije...
Horvat je - ali vina ne piye
Himber je glavno negovo pilo
(Skoro bi reklo: o, sram ga bilo
Z tim špot on dela horyackom rodu
Kad pije samo himber i vodu)
Meso ne je on nikakve vrsti
Kajti v planinah lišće on brsti.
Istraživač je veliki špiljski...
Negva se slava pred nekaj leta
Pročula širom celoga sveta
Kajti je otkril gore na Kleku
Čist nepoznatu špilju neku.
V Vrlovku špilju spustil se smelo
Uredaj njezin - negvo je delo
Al' taj turista z telom i z dušom
Cajhna i kipce z perom i z tušom
I kakti glavni jeden turista
Urednik bil je šaljivog lista...
Z toga se vidi - rečeno vkratko -
Kak svestran čovek Horvat je Vlatko.

ŽMIGAVEC

Planinar Vladimir

Dr. SREĆKO BOŽIČEVIĆ, Zagreb

U prošlom su nas broju nakon duge stanke obradovale planinarske karikature. Ti su nam crteži ponovno pokazali i onaj šaljivi dio planinarskog druženja ili "aktivnosti", kada nas razna događanja dovode do smješnih situacija. I tada je samo potreba vješta ruka crtača, njegovo dobro oko za zapažanje bitnih detalja da na bijelom listu papira ostane trajno zabilježeno nešto što nije uhvatila niti filmska niti foto kamera!

Krugu naših karikaturista, koji su svoj vedri duh znali prikazati i na ovaj način, svakako pripada i planinar Vladimir Horvat. Iako ga danas miladi planinari znaju samo po "njegovim" stubama na Medvednici, stariji su vjerojatno zapamtili ponešto i iz njegove bogate biografije, a svakako se još uvijek sjećaju i šaljivih dopisnica što smo ih prije dvadesetak godina često puta nalazili po planinarskim domovima na Medvednici i u Samoborskom gorju.

Horvatov šaljiv "duh" ovjekovječen je već prije ravno 58 godina u listu "Koprive", točno, 30. travnja 1937. godine, kada ga je nacrtao novinar i karikaturist S. Mironović. U tom broju

ANDRIJA MAUROVIĆ – VLADIMIR HORVAT

Horvat i karikatura

izašla je i niže navedena pjesma iz koje prenosi-mo samo neke dijelove.

Nije ništa čudno što se u Horvatovoj biografiji između ostaloga navodi da je uređivao vlastite šaljive listove: "Karlovački fašnički ričet" (1911), "Brocak" (1914), "Pilule" (1921) i "Vesi-lji planinar" (1925). Šaljivih detalja bilo je i u njegovom listu "Zagonetka" iz 1929. godine.

Svakodnevno druženje s novinarama, kao stalnog suradnika dnevnika "Novosti" i "Nova Hrvatska", donijelo mu je priateljstvo sa crtačem-samoukom Andrijom Maurovićem. Rezultati toga njihova druženja jesu i ovdje priložene dvije karikature. Jedna je susret zeca i Horvata koji iz prepunog ruksaka želi izvaditi fotoaparat, a druga Horvat kao kuhar - do-godovština iz jednog planinarskog doma gdje je Horvat pripremao kolače za svoje prijatelje. U ono je vrijeme Maurović, kao nezavršeni đak likovne akademije, bio isključivo poznat kao crtač strip-a "Crni mačak", pa ovakve karikature pokazuju zaista njegov crtački talent, veliku ustrajnost i prirodnu vještinu.

NA SLJEMENU RADOST JE NAŠA,
MEDVEDNICA ŽIVOT JE NAŠ,
U PLANINI ZLATNE SLOBODE
UŽITAK JE BITI - SKIJAŠ.

V.H.

Na kraju, ništa čudno ako zaključimo kavivanjem o Horvatu kao karikaturisti, odnosno o njegovim nacrtanim karikaturama. Mnogo smo godina u staroj Rauhovoj lugarnici (kod bake i djeda Kolarić) uživali u crtežu planinara koji se obilno gosti, popraćenom poznatim šaljivim stihovima:

ČE TE BABA MALTRETIRA
ILI DOMA NEMAŠ MIRA...

Drugi je pak crtež prikazivao planinara opterećenog svim mogućim planinarskim priborom, kako se penje na planinu pjevušeći:

NAJ SE PLAŠIT ITI GORI...

Horvat je toliko puta dokazao svoju ljubav za Medvednicu, da nas i ne čude njegove riječi ispod karikature nespretno pale skijašice:

NA SLJEMENU RADOST JE NAŠA
MEDVEDNICA ŽIVOT JE NAŠ...

Pa neka ne bude zaboravljeni ni humoristički "preokupacija" planinara Vladimira Horvata, jer je on zaista bio izuzetan čovjek:

... "z telom i z dušom"...,
koji je uz to vješto znao da
... "cajhna i kipce z perom i tušom"...

Novim i nepoznatim stazama

Od Slavetića do Tihočaja

Dr. ANTE STARČEVIĆ, Karlovac

Selo Slavetić smjestilo se na rubnom području jugoistočnog dijela Žumberačke gore, na nadmorskoj visini od 270 do 300 metara. To je ujedno i sjeverozapadni dio Jaskanskog prigorja. Prvi put se u povijesti spominje 1249. godine. Kralj Andrija III. darovao je Slavetić knezovima Babonić, a nakon toga redaju mu se vlasnici od Martina Frankopana i Fabijana Dragetića, sve dok ga nije Matijaš Korvin poklonio rodu grofa Oršić. Oni su dvorac Slavetić preuredili te mu dodali gotičke i barokne elemente. Danas je u njemu smješteno skladište Arhiva Hrvatske.

Sa stare karlovačke ceste skrećemo u Luliću, te preko Brlenića, Brezarića, Krašića i Pribića stižemo do sela Dol i Puškarov Jarak, odakle se dvorac Slavetić pokazuje u svoj svojoj ljepoti. Iz Zagreba je kraće od Jastrebarskog preko Novaka, Volavja i Petrovine, te kod kapelice u Rastokama skrenuti lijevo u Slavetić (od Jastrebarskog cestom 12 km). Selom dominira crkva Sv. Antuna Pustinjaka i dvorac Slavetić. Tu započinje i "Planinarski put Žumberkom". Iz Slavetića su moguće brojne lijepe, ugodne i luke planinarske šet-

nje. Vrlo je zanimljiv put što vodi od kapelice u središtu naselja na sjever prema selu Goljaku i do područja zvanog Vučja jama. Ovdje su nekada bile guste šume s vučjim leglima i lisičjim jama-ma, po čemu je i to mjesto dobilo ime. Malo sjevernije je i brdo Grmada, s prekrasnim vidikom na Japetić i Plešivicu. S vrha Glavice (745 m) vidici su na Samoborsko gorje, brežuljke i sela Jastrebarskog prigorja, savsku i kupsku ravnicu, Karlovac te istočne i središnje dijelove Žumberka.

Preko malih uvala stižemo do još jednoga vrlo lijepog vrha, koji dominira ovim područjem. To je Rešpetarnica (747 m), s koje su posebno lijepi pogledi na brdo Zečak prema sjeveru i selo Tihočaj smješteno na visini od oko 727 metara. zajedno s Gračacem, ovo selo karakterizira čakavsko-kajkavski govor, što upućuje na to da je to staro naselje, još iz doba prije turskih provala. Imamo li sa sobom Dnevnik "Planinarskog puta Žumberkom" (HPD "Trešnjevka-Monter"), otisnut ćemo u nj drugi kontrolni žig, koji se nalazi na pročelju kuće Nikole Fratića-Katovića.

Dvorac u Slavetiću

Foto: Dr. A. Starčević

To je predio s nekoliko zaista vrlo lijepih vrhunaca (Grmada, 744 m; Glavica, 745 m; Rešpetarnica 747 m; Zečak 797 m; Bukovje, 777 m), s prekrasnim vidicima, ugodnim mirom i tišinom, s uvalama, livadama i travnatim viso-

ravnima. Odmor je to i za dušu i za tijelo. Mogu se posjetiti i jednodnevnim izletom, jer su prometne veze vrlo dobre, posebice iz Karlovca, odakle voze autobusi u Krašić i Pribić nekoliko puta na dan.

Staze oko Karlovca

Turistička zajednica grada Karlovca i HPD "Martinščak" označili su u okolini grada staze za šetnju i rekreatiju namijenjene planinarima ili za vožnju biciklom.

1. Šetnja po Gažanskom nasipu uz obalu rijeke Kupe od naselja Gornja Gaza do hotela na Korani (vrijeme obilaska 60 minuta)
2. Od grada do utoka rijeke Korane u Kupu (od Tehnološkog centra na Gazi (30 min)
3. Utok rijeke Dobre u Kupu - od mosta u Brodarcima uzvodno uz ostatke slapova i dva napuštena mlina (60 min)
4. "Strmačka staza": od gostonice "Mirni kut" podno starog grada Dubovca prema Strmcu, Uzdihovcu, mimo Starog grada, uz silazak do aleje kestenova, do Veslačkog kluba (80 min). Na toj stazi iznad Strmca nalazi se i najljepši vidikovac na grad Karlovac, a staza ima sve odlike pravog planinarskog puta, s usponima, silascima, kroz šumu, kroz klanac, preko prekrasnog vidikovca
5. Markirani planinarski put koji se odvaja od "Dubovačkog planinarskog puta" u blizini

Tičarnice i kod raspela kod "Hribara" prolazi u pravcu Vučjaka i prema šumi Kozjači, a u nastavku do lovačkog odmorišta u Mokricama, pa dalje preko rijeke Mrežnice, kroz naselje Mrzlo Polje na vrh Vinice iznad Duge Rese (160 min). Jedan odvojak ove staze vodi do Kozjače i s Gornje Švarče, a stazi su mogući prilazi i od Mokrica, G. Švarče, Vučjaka, Aleje kestenova, Tičarnice, Starog grada. Planinarske markacije i putokazi pomažu obilaznicima da se ne izgube.

Sve ove staze mogu se prijeći i bicikлом. Vrijeme potrebno po dioničama:

Aleja kestenova - Stari grad Dubovac 30 min

Stari grad - Vučjak 10 min

Tičarnica - Vučjak 10 min

Vučjak - šuma Kozjača 60 min

Gornja Švarča - Kozjača 35 min

Kozjača - Lovački dom u Mokricama 30 min

Mokrice - Mrzlo Polje - Vinica 60 min.

Dr. Ante Starčević

Silaz s Gorščice preko Židovskog zdenca

ŽELIMIR KANTURA

Od planinarskog skloništa na Gorščici put vodi do nedalekog poklonca (kapelice), a zatim preko livada Gorščice i kroz omanji voćnjak do njezina jugoistočnog ruba. Ovdje nas nogostup izvodi na šumsku cestu, kojom ćemo desno do raspuća zvanog Križni hrast.

Tu napuštamo cestu i slijedimo lijevo markirani planinarski put broj 25. Kad taj put skrene desno, vodi nas niz brije. Nakon pet minuta goda pojavljuje se desno borova šuma. Idemo gotovo ravnim dijelom puta sve do spoja borove i bukove šume. Ovaj ravni dio zove se

Deklin grob. Tu napuštamo označeni put i skrećemo desno nogostupom uz brije rubom borove šume.

Lijevo od nas uzdiže se veoma strma glavica čiji je završetak odrezani stožac. S ravnog tjemena stošca niz strmopadnu izviru kamene glavice, a krajolik uljepšava tamna mrlja tisovina. Sve upućuje na tragove ljudskog djelovanja. Ubrzo izlazimo na prijevoj. Visoko desno vidi se izrazit vrh Oštrela, a dolje ispred nas visoka borova šuma s bezbroj slomljenih vrhova - posljedica ledene kiše i žestokih vjetrova.

Naš nogostup ide blago uljevo i niz brije, dok mi skrećemo oštro lijevo uz brije držeći se jugozapadnog ruba grebena. Što se više uspijemo sve je strmija padina s desne strane. Gotovo nestvarno djeluju kamene gromade presvućene zelenim lišajem i mahovinom. Kao da se nekakva golema kamena zidina obrušila niz brije. A kad smo izašli na vršnu zaravan, mome uzbudjenju i zanosu nije bilo kraja. Čitam po ne znam koji put Gušićev vodič: "To je šumom obrasla strma glavica sa zaravankom, a pod njim je prema Vitelnicama provalija Židovski Zdenec. Samo ime Gradišće, značajni oblik zaravanka na glavici, pa i naziv Židovski Zdenec upućuje nas da je tu moralo u davno doba biti neko naselje. I seljaci pričaju da je tamo neko stajao grad i da su se našle neke starine". Oblik glavice i njezino potpuno ravno tjeme uznose me u neku pradavnu priču i već se šećem negdašnjom ulicom tko zna čijeg i kojeg naselja. Možda je ono izrazito ravno tle ostatak negdašnjeg mjesnog središta. Spada li to možda u razdoblje "Zagreb prije početka" (Radovčić - Škoberne), iz 12. ili 11. stoljeća prije Krista ili pak možda u doba "Rimljani u Zagrebu" (Gregl), kada je ovo područje pripadalo Dioklecijanovoj provinciji Pannonia Savia (3. stoljeće prije Krista). Nije li to možda jedan od nestalih tvrdih gradova Medvednice? Za moje doživljavanje to i nije presudno.

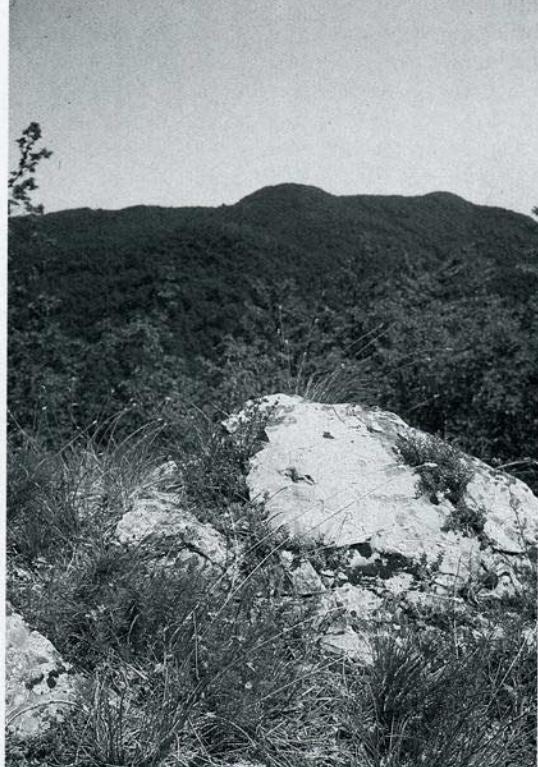
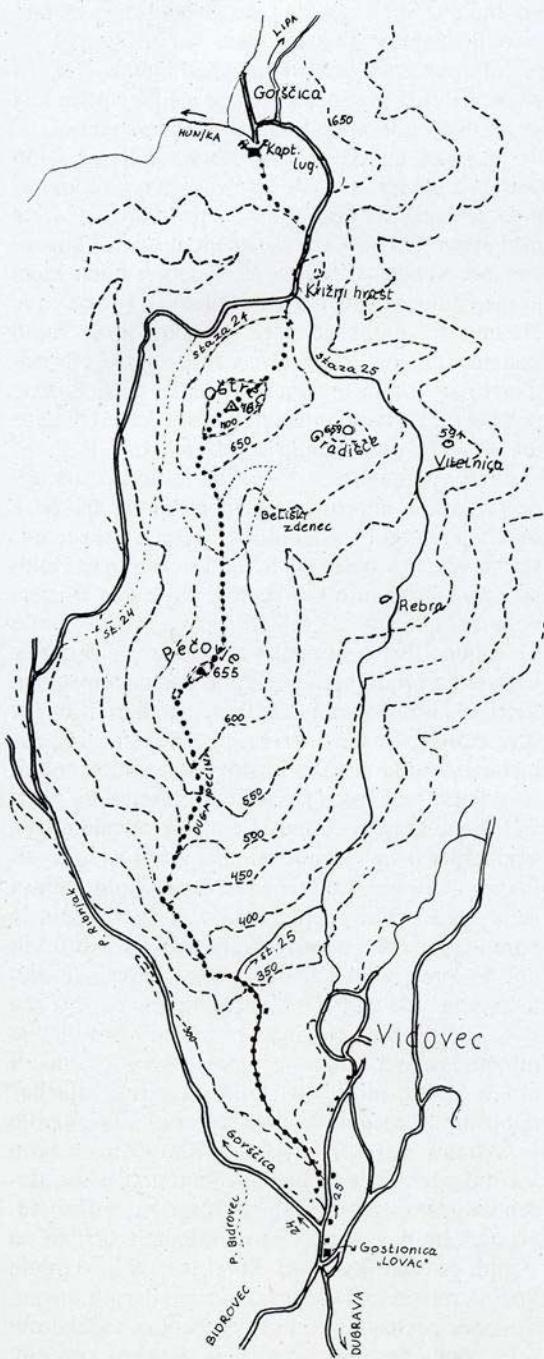
Sudbonosna je jedino spoznaja: mi smo ovde uvijek i ostat ćemo zauvijek. Ovdje se živjelo,

Križni hrast

Foto: Ž. Kantura

oralo, sadilo i nije se osvajalo tuđe. Koliko ćemo još morati krvi proliti da bi kulturni zapadni svijet shvatio, ali i zapamtio, da je Hrvat od svoga doseljenja bio marljiv, radin i nadasve miroljubiv čovjek. Hoćemo li i mi sami postati dovoljno

svjesni svoga podrijetla i postanka? Hoćemo li danas povodom 120. obljetnice hrvatskog planinarstva znati i htjeti gostima, kojih će sigurno biti, pokazati mjesto našeg prapočetka? Prilazimo istočnom kraju negdašnjeg naselja koji završava nevelikom liticom. Iznenada sam kihnuo. U tom trenutku s krajnjeg osunčanog dijela litice poskoči neka zvjer i strelovito nestane niz nju. Prestrašen kao i ona, ipak sam zamijetio divno bijelo trbušno krvzno i tamnosmeđa leđa. Eto jednog prastanovnika! Bio sam presretan shvativši da ovdje očito obitava kuna. Kada sam stupio na mjesto gdje je netom kuna planovala, oduševio me predivan razgled na jug u daleku Posavinu sve do bosanskih planina u dalekoj sumaglici. Vraćamo se istim putem i opraćamo s nepoznatim pređima, zahvalni što su ovdje živjeli, zahvalni i šumi što je ovdje usadila naše korijene.

Vrativši se na prijevoj spuštamo se nekoliko metara lijevo strmo do podnožja Gradišće. Razgledajući obrušeno kamenje ne mogu se oteti dojmu kako ga je ruka nepoznatog graditelja

marljivo obradila. Naš nogostup vodi blago niz brije prema jugu stalno se držeći granice između bjelogorične i crnogorične šume. Za dvije minute izlazimo na široku izvlaku, koju šumari zovu traktorski put. Skrećemo njome desno tako da sada idemo južnim rubom borove šume zvane Okroščica na Mekoti. Tamo gdje je danas visoka borova šuma bile su gorske košenice seljaka iz Vidovca. Ugleđni zagrebački planinar g. Eugen Kumičić dao mi je na raspolažanje dijapositiv košenice na Mekoti snimlje 21. listopada 1962. godine, iz kojega sam dao napraviti fotografiju. Ona potvrđuje da su ovdje pod Gradiščem nekada bile oranice, a zatim gorski pašnjaci, kako to 1924. godine opisuje Gušić i u cijelosti potvrđuje navode Jure Čorka da je na tim košenicama 1964. godine zasadena borova šuma. Pred kraj borove šume i nakon jedva dvije minute hoda po izlasku na traktorski put, s desna ćemo zamijetiti dva velika hrasta, pomalo nestvarna u ovoj borovoj šumi. U njihovu se podnožju smjestio maleni Židovski zdenac. Očistisimo ga do dna ali, osim lijepo uzidanog zelenog škriljavca, ništa drugo. Vode nema. Budući da Gušić kao Židovski zdenac označuje provaliju ispod Gradišča prema Vitelnicama, držim da to nije taj zdenec, posebice zato jer putopisac ne spominje zdenec u smislu vrela već kao provaliju. O tome sam upitao dva kvalificirana sugovornika koji su svoj radni vijek proveli ovdje kao šumari. Poštovani moj prijatelj Jura Čorak, koji me ovamo svojedobno i doveo, ispričao mi je da je u Vidovcu živjela obitelj s nadimkom Židov te kako su oni uredili zdenec, on je po njima i dobio ime. Prema tome bi zapravo trebao nositi naziv Židovjev zdenec.

Često sam u šumi sretao umirovljenog šumara Ivana Katalinića. On mi je ispričao da je svojedobno sjeću šume u ovom predjelu uzeo u zakup poduzetnik Deutz, Židov. On da je za potrebe ljudi i stoke dao urediti zdenec pa da je po njemu dobio ime.

Traktorskim putem nastavljamo prema zapadu. Naš je put gotovo položit, ali se desno lijevo vide terase nekadašnjih oranica sve do podnožja strmih istočnih padina Oštreta. Nakon četiri minute hoda izlazimo na raspuče. Desno gore vodi dvadesetminutni oštar uspon na Oštrec. Mi skrećemo lijevo gotovo ravnim dijelom zvanim risje. Nakon samo stotinu metara dolazimo na novo raspuće. Put ravno vodi na vrh Pečovja i Dugu pečinu. Mi skrećemo lijevo širokom vla-kom najprije niz brije, zatim položito, da bi nakon dvije minute naišli na močvarno tlo. Preko

našeg puta teče jedva vidljiv potočić. Podosmo njime desno do njegova vrela i ostajemo zatečeni viđenim: u omanjoj prirodnoj uvali smjestilo se vrelo čije je stijenke suhozidom, u zelenom Škriljevcu, obzidala marljiva ruka nepoznatog graditelja. To je Beliški zdenec. Šuma je isključivo bukova, prekrasnih i do dvadesetak metara visokih stabala. Bukvu, kako su mi šumari ispričali, puk zove beliš. Otuda šumi naziv Beliš, a zdencu Beliški zdenec. Voda je toliko studena da se ni u ljeti ruke u njoj ne mogu dugo zadržati.

Ljepoti ugodaja nismo mogli odoljeti pa smo ovđe blagovali. Iskoristili smo sigurnosno ložiste koje je izgradio neki ljubitelj prirode i začas je nastao žar na kome smo s veseljem ispekli komad slanine. Svojedobno sam na Velebitu video kako to priređuju na vatri moji dragi prijatelji iz Senja. Nareže se komad slanine, ali tako da se samo zasijeće u manje pačetvorine. Ne smije se odreza-ti od kože. Zatim se nabode na štap i peče, dok ne postane nalik bodljama sklupčenog ježa. Onda se tek komadić po komadić odreže od kože. Redovi-ta butelja kutjevačke graševine, što je Vesna up-orno nosi u naprtnjači, pridonijela je da se u ovom predivnom kraljiku osjećamo kao u raj-skom vrtu. U naše misli i duše uselio se tako potreban i željan mir i spokoj. Pa hvala ti moja voljena Planino!

Samo dva metra dalje od Zdenca je raspuće. Lijevo niz brije vodi put ispod Pećine vapnenca. Vrlo je strm i nema nikakvih oznaka. Naš put skreće udesno oštro uz brije. Nakon stotinjak metara postaje položit i vodi usporedo s grebenom Risja, sve dok ne izađemo na šumovitu zara-van lijepe hrastove šume. Desno se odvaja nogostup kojim bismo za dest minuta izašli na sam vrh Pečovja, ali mi nastavljamo dosadašnjim prav-cem prateći stari gospodarski put. Ovdje nam je pomogao i neki nesretni zaljubljenik u prirodu koji je sprejem unakazio šumu označavajući, očito za sebe, put na Pećinu vapnenicu.

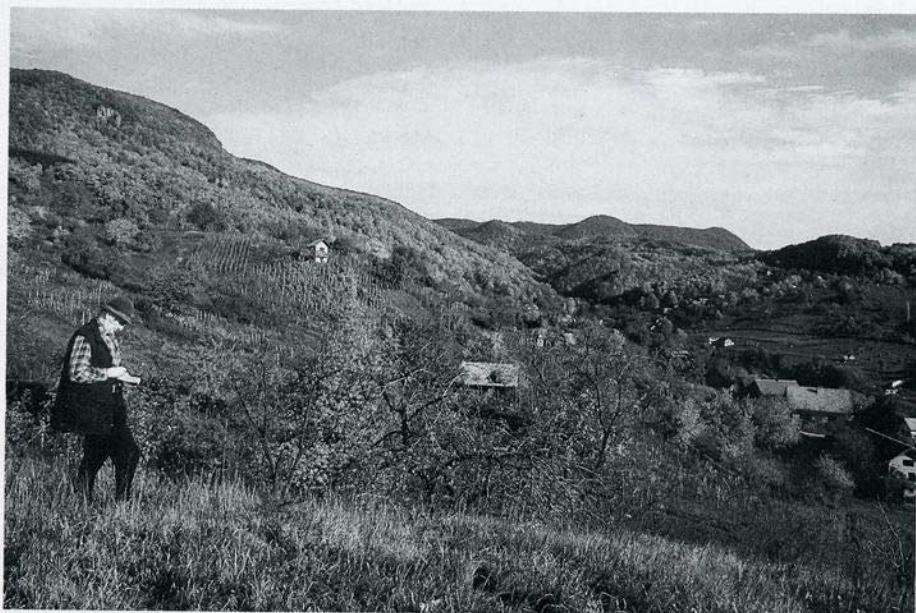
Slijedeći gospodarski put svojih pet ili šest minuta i pazeci da nas ne zanese lijevo istočno ali niti desno zapadno, pristižemo na mjesto gdje naš nogostup započinje desno svoj strmi silaz. Ovdje ostavljamo naprtnjače i nastavljamo ugaženom stazom grebenom u južnom smjeru. Nakon de-setak metara skrećemo lijevo blago niz brije slabu ugaženom stazom i za tri minute izlazimo na strmu gorskiju livadicu koja je ujedno tjeme Pećine vapnenice. Čuo sam za nju i drugih imena: Turkova pećina i Komušareva pećina. Odavde se pruža veličanstven prizor: na sjeveru šumovit

stožac Oštrelca, ispod njega Gradišće, a ispod Gradišća stijene Vitelnice. Preko njih pogled zahvaća Stražnjec, iznad kojega se uzdižu Lipa i Rog. Na jugu se ljeska suncem obasjan istočni dio Zagreba sve do katedrale. Uzbudljiva je slika katedrale jer izgleda kao da ima samo jedan toranj, baš tako kako je i izgledala do potresa u prošlom stoljeću. Pod nogama se oslikavaju mala sela od sjevera prema zapadu: Jambrešići, Motiki, Čigiri, Komušari, Vidovec, Bidrovec, Popovec i Trnava. U svibnju smo ovdje u grmlju južnih strmopadina našli perunku u cvatu.

Vraćamo se istim nogostupom do naprtnjača i nastavljamo strmo jugozapadnim smjerom slijedeći stazu koju smo za kratko napustili. Ona lijepa hrastova šuma ubrzo se prtvorila u guste ljeskove šumarke kao posljedica blizine naselja i čestih sječa. Nakon osam minuta hoda lijevo zamjećujemo vrelo. I ovdje je marljiva ruka suhozidom obzidala zdenac. Pravo je zadovoljstvo naptiti se bistre i studene vode. Za kratko opet mali obzidani zdenac lijevo. Ako dobro ne pripazite možete ga i mimoći jer zna biti prekriven lišćem.

Slijedimo naš put serpentinom koja nas za pet minuta izvodi na rub gotovo posjećene šume.

Tu je i raspuće. Desno vodi nogostup na krajnji zapadni greben Pečovja. Ako smo njime preko Kamenitog stola, Duge peći (ne Pečovja i Oštrelca) išli na Gorščicu, onda smo sada zatvorili krug (vidi skicu). U nastavku slijedimo naš put niz brijeđu da bismo za nekoliko minuta izašli na negašnju košenicu Sekulicu. Prošavši je lijevim rubom pokraj oraha, ubrzo ćemo izaći na put što vodi ispod borove šume. Za tri minute, stalno niz brijeđu i uz rub borovine, izlazimo na označenu planinarsku stazu broj 25. Njome ćemo desno petnaest minuta i evo nas na terasi gostionice "Lovac" odakle se pruža prekrasan pogled na Pečovje, a posebice na Pećinu vapnenicu i Gradišće. Od Goršćice nam je dovjale trebalo malo više od dva sata hoda. Pođete li na izlet putem koji smo opisali u prošlom broju - preko Duge Pećine, Pečovja i Oštrelca do Gorčice, vratite se netom opisanim putom. Vjerujemo da ćete biti oduševljeni skrivenom ljepotom naše Planine. Nadam se da ćete kao i mi doživjeti radost hodanja neoznačenim putevima i uspjeti da odvratite dobromanjernike kako u ovu jedinstvenu planinu ne bi unosili previše civilizacijskih simbola.

Želimir Kantura, Pečovje, Duga pećina i zaseoci Bidrovec i Vidovec

Foto: Vesna Gjurčević-Kantura

Sedamdeset godina HPD "Bilogora"

NENAD NEKVAPIL, Bjelovar

Šestog studenog 1994. održana je svečana skupština HPD "Bilogora" Bjelovar povodom sedamdeset godina njegova uspješnog djelovanja. Osnovano je 1924. godine, kada je Viktor Borovečki, šef željezničke postaje Bjelovar, 30. lipnja okupio pedesetak Bjelovarčana u svratištu "Toma", današnjem "Gariću". Prvi predsjednik društva bio je Viktor Borovečki, prof. Aleksandar Medur tajnik, Pavao Oremović blagajnik, a Janko Janković, učitelj tjelesnog odgoja, i Milka Baneković, ravnateljica ženske osnovne škole, bili su članovi upravnog odbora.

Prvi izlet bio je na Plitvička jezera 7. srpnja 1924. godine, a vodio ga je Stanko Antolić. U to vrijeme društvo karakterizira entuzijazam, druženje i veselje. Uz izlete i zabave organiziraju se i izložbe. Tako je od 3. do 6. siječnja 1926., pod pokroviteljstvom ministra dr. I. Krajača, priređena izložba fotografija pod nazivom "Prirodne ljepote lijepe naše domovine". Aktivnost je u usponu sve do rata, kada se gasi, no već 1946. godine na inicijativu Stjepana Sirovca opet počinje rad društva. Redaju se izleti i društvo sve bolje djeluju, da bi 1947. krenulo u izgradnju doma. Iskusni planinari i dugogodišnji članovi Stanko Antolić, Đuro Habdija, Stjepan Car i Stjepan Sirovec odabrali su mjesto u Klupinama, zvano Kamenitovac (242 m), na rubu šume Mačjak. Dom je najvećim dijelom izgrađen dobrovoljnim radom planinara i svečano otvoren 5. kolovoza 1951. godine. Svečanosti otvaranja, koju je vodio potpredsjednik društva Đuro Habdija, prisutstvovala je i Vicenca Winter, jedan od osnivača našeg društva. Godine 1957. organiziran je uspon na Grossglockner (3797 m). Stjepan Sirovec, Milan Ištak, Boško Margetić i Jovica Šuvaić osvojili su vrh. Grossglockner su još četiri puta osvojili članovi našeg društva.

Želja za novim iskušenjima i vrhovima odvela je bjelovarske planinare na Mont Blanc. Taj pothvat izveli su 31. 7. 1961. Stjepan Sirovec, Milan Ištak, Zlatko Pavljak, Željko Vignjević, B. Grubačević i N. Bijelić. Nakon tih uspjeha društvo spada u red najuspješnijih u Hrvatskoj.

Planinarstvo se razvija u osnovnim i srednjim školama i poduzećima. Iskusni planinari pomažu i obučavaju mlađe, redaju se izleti, zabave i izložbe, a društvo kao vino: što starije, to bolje. Jedina je mana naše Bilogore u to vrijeme bila nedostatak jedne plani-

narske staze koja bi izletnicima pokazala ljepotu sklada nepatvorenih prirode i vrijednih ljudskih ruku. Taj je problem riješen Planinarskim putem "Bilogorskim stazama". Trasirali su ga Drago Šafrań i Đuro Podelak, a otvoreni je 3. listopada 1976. prigodom proslave 25. godišnjice doma Kamenitovac.

Naročitu popularnost u to vrijeme imali su izleti u nepoznato. Kada se kretalo na izlet, cilj je znao samo vođa puta, a izletnici su pogadali. Tko bi pogodio, obično bi dobivao prigodan poklon ili neku nagradu. Ta neizvjesnost je davala posebnu draž planinarskim izletima.

Osamdesetih godina novi uspjesi: najviši vrh Afrike Kilimandžaro, opet Grossglockner i Mont Blanc, a osvojen je i mitski vrh u Turskoj Ararat. Sve izlete pokreću mladi planinari, a većinu izleta vodi Zdravko Drobac.

Devedesetih godina aktivnost se smanjuje zbog rata. Mnogi naši planinari staju u obranu Hrvatske. Nažalost, iz te borbe za slobodu ne vraća se veliki čovjek i planinar Nikola Majorinc - Niki.

Od 1992. društvo je u ponovnom zamahu: izleti po Hrvatskoj i susjednoj Sloveniji, novi planinarski put po Bilogori, koji obilaze planinari iz svih krajeva Hrvatske, ponovni uspon na Grossglockner. Ove godine društvo ima isto tako opsežan program izleta po Hrvatskoj i inozemstvu, te će organizirati više predavanja s dijapositivima i izložbu fotografija koje su snimili članovi za sedamdeset godina postojanja i rada društvo.

Prije sedamdeset godina na Okiću

**Dr. ANTE STARČEVIĆ,
Karlovac**

U proljeće 1923. godine organiziraju karlovački planinari prvi sastanak (21. ožujka) u današnjoj školi "Dragoja Jarnević", a 5. travnja iste godine i osnivačku skupštinu podružnice HPD, koja je dobila ime "Martinščak". Prvi predsjednik bio je prof. Dušan Jakšić. Tako je započela bogata planinarska aktivnost "Martinščaka". Organizirani su brojni izleti na Sljeme, Klek, Martinščak, Risnjak, Okić, Triglav, Japetić, Plešivici, Velebit... Imali su društvene prostorije u kući g. Kmetića, na Baniji 88. Posebice su bili omiljeni izleti u Samoborsko i Žumberačko gorje. Na priloženoj fotografiji su planinari "Martinščaka" prilikom izleta na Okić, čijim je stjenama penjala i naša prva alpinistkinja, Karlovčanka Dragoja Jarnević. Fotografiju je snimio strastveni karlovački planinar Vilim Težak, a na njoj su Kristina Težak, Jelka Klosović, Petronila Hrštić, Julija Nibler, Vjekoslava Herljević te Branko i Petar Brajenović. Snimljena je 26. srpnja 1925. godine na Okiću.

In memoriam

FERDINAND LAPPI-FERDO (1910-1995)

U subotu, 18. veljače u Požegi na groblju Sv. Ilije, po svim propisima rimokatoličkog obreda, sahranjen je Ferdinand Lappi-Ferdo, umirovljeni visokokvalificirani krojački majstor i dugogodišnji član HPD "Sokolovac" iz Požege. Za svojih 85 godina života više je od 60 posvetio aktivnom planinarstvu.

Rođen je u mnogočlanoj obitelji u Rezničkom Vrhu, kod Radenaca u Sloveniji. Protiv volje oca odabire krojački zanat. To ga vodi u susjednu Austriju, gdje od 1921. do 1927. godine uči i usavršava struku, ali i započinje planinaritetu.

Slovenac Ferdo u Požegu dolazi 1931. godine, gdje osniva obitelj, vodi vlastitu radnju, a slobodno

vrijeme provodi u prirodi, postavši zaljubljenikom u slavonske planine, njene izvore, vodotokove, floru i faunu, a nadasve u ljude dobre čudi, kakav je i sam bio. Nije bilo akcije požeških planinara kojoj svoj obol nije dao Ferdo Lappi - od uređenja bazena u Velikoj, izgradnje Planinarskog doma "Lapjak", čišćenja i markiranja planinarskih staza, održavanja izvora i planinarskih objekata, izgradnje skijaške staze na Nevoljašu...

Za svoj trud dobio je najviša planinarska priznanja, a još više od toga je uvažavanje i poštovanje njegovih planinarskih kolega i sugrađana.

Ivan Jakovina

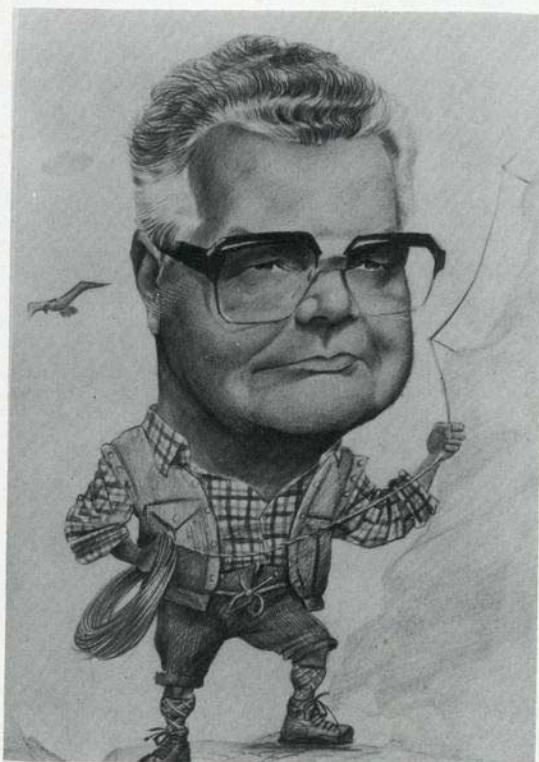
Tko je tko u hrvatskom planinarstvu

Ing. ZVONIMIR SLIEPČEVIĆ, dr. sc., jedna je od narmarkantnijih ličnosti zagrebačkoga planinarskog života. Iako je već dva desetljeća član PD "INA-OKI", gotovo nema zagrebačkog planinara koji ga ne pozna, ako zbog ničega drugog, onda po tome što od 1979. godine organizira redovita tjedna planinarska predavanja s dijapočitivima najuglednijih planinara i stručnjaka, koja se održavaju u središtu Zagreba od 1979. godine i uvijek su otvorena za sve stanovnike ovoga grada. Takvih je predavanja dosad bilo 570(!) i slobodno se može reći da je tjedni sastanak njegova društva postao pravom gradskom planinarskom tribinom. Dr. Sliepčević se rodio 16. rujna 1926. u Vladislavcima, osnovnu je školu pohađao u Osijeku, gimnaziju u Vršcu, diplomirao na Kemijском odsjeku PMF-a u Zagrebu, doktorirao u kemijskim znanostima, a radni je vijek proveo u Duhanskom institutu, Institutu OKI i Institutu za razvoj i istraživanje INE, sve u Zagrebu. Već se kao dijete, 1938. godine, uspeo iz Gerova na Risnjak, a od 1957. je i član planinarske organizacije (1957-71. u PD Zagreb-Matica, 1972-74. u Velebitu, od 1975. do danas u INA-OKI). U PD INA-OKI je predsjednik (1979-80. i 1984-85.), tajnik (1981-83. i 1986-1995.), pokretač i organizator izleta, susreta, druženja i tura. Dugogodišnji je član Koordinacijskog odbora planinar INE, a 1985-86. je potpredsjednik Planinarskog saveza Hrvatske. Plodan je planinarski predavač i fotograf, sudjelovao je na izložbama INE i održao brojna predavanja. Uz to je objavio na stotine priloga o planinarskom životu u OKI-Vjesniku, INA-Vjesniku, Bilogorskem planinaru, Glasniku srca Isusova-

va i Marijina te u našem časopisu. Prije se bavio i speleologijom. Obišao je sve značajnije naše, bosanske i crnogorske planine, zatim slovenske Alpe, ali su mu najdraži Velebit i slovačke Tatre, koje redovito pohađao od 1988. do 1993. Za svoje je djelovanje dobio, dakako, i niz priznanja, od kojih su najviša Zlatni znak bivšeg PSJ, Zlatni znak HPS, Plaketa PSZ i, posebno, priznanje HPS 1993. godine kojim je njegov rad proglašen najuspješnijim te godine u Hrvatskoj.

(ŽP)

Crtao: Petar Pismestrović

Zaštita prirode

● **Dan zaštite planinske prirode u Hrvatskoj** održava se 11. lipnja na Platku. Pobliže u idućem broju.

● **Poticaj za zaštitu prirode.** Državna uprava za zaštitu okoliša prihvatila je u cijelosti poruku Komisije za zaštitu prirode HPS i objavila je u časopisu "Okoliš" na istaknutom mjestu pod naslovom "Očistimo svijet". Poruka glasi: Komisija za zaštitu prirode HPS poziva sva planinarska društva i sve eko-patrole da se uključimo u svjetski projekt "Očistimo svijet". Ova akcija ima za cilj prikupljanje otpada i kategoriziranje (plastika, metal, stiropor, gume, tekstil) radi njegova odvoženja i procjene količine i vrste na pojedinim našim planinama kako bismo pospjesešili njegovo primjerenog zbrinjavanje. Pozivaju se planinarska društva, eko-patrole, planinari, čuvari prirode i drugi ljubitelji prirode da se pridruže ovoj akciji.

● **Zaštita šuma.** Komisija za zaštitu prirode HPS je u okviru usvojenog Programa za 1995. godinu na sastanku od 10. ožujka preporučila svim planinarskim društvima i eko-patrolama da se uključe u našu posebnu kampanju za zaštitu šuma od nerazumne sjeće, odlaganja smeća, stvaranja divljih deponija i onečišćenja iz zraka. U Križevcima je 10. ožujka održan i sastanak stručnjaka "Hrvatskih šuma" s pred-

sjednikom Komisije za zaštitu prirode HPS Ivanom Stošićem. Dogovorena je suradnja na unapređenju zaštite šuma. "Hrvatske šume" zastupali su Nives Farakaš-Topolnik iz Odjela za ekologiju, ing. Herbert Krauthacker iz Šumarije Zagreb i Ivan Đuričić, suradnik Šumarskog lista.

● **"Sudjelovanje javnosti u donošenju odluka za zaštitu prirode",** priručnik o kojem smo pisali u prošlom broju, predstavljen je, kako namjavlja ing. Margita Brundić, 8. ožujka u prostorijama HPD Zagreb-Matica uz sudjelovanje prof. Katarine Krklec i prof. Gorana Horvata, a uz pomoć predsjednika društva ing. Hodžića i Brune Šibla. U Karlovcu je knjigu predstavila 2. ožujka, u organizaciji Komisije za zaštitu prirode HPS i HPD "Dubovac", prof. Marija Furlić, a nakon toga su održali predavanja ing. Denka Špralja i dr. Ante Starčević.

**GODINA 1995. - EUROPSKA GODINA
ZAŠTITE PRIRODE**

**GODINA 1995. - GODINA KRAŠKOG
RUNOLISTA U HRVATSKOJ**

- Čekaj, to se još može popraviti!

Planinarstvo u tisku

● **Fotografska monografija planinara Vladimira Horvata.** Prolistamo li upravo izašlu fotomonografiju "Vladimir Horvat - zagrebački kioničar vremena" iz nove serije "Hrvatski fotograf" autora prof. Zdenka Kuzmića, ostajemo iznenadeni širinom fotografskog opusa planinara i graditelja mnogima znanih "njegovih" 500 stuba na Medvednici. Dakle, Horvat kao fotoreporter i novinar bilježi sve oko sebe prvenstveno iz žurnalističke potrebe i pobude, dokumentirajući na svoj način događaje, vrijeme i prostor u kom se kretao i u kom je vrlo aktivno živio. Njegova fotografija, gledana iz današnjeg vremena, nije običan dokument bezosjećajnog crno-bijelog papira, ona s mnogo senzibilnosti pokazuje duh i život vremena u kom je nastala, ali i osjećaje svog autora. Kao kioničar bilježi kontraste tadašnjeg središta grada, siromaštvo i nostalгију periferije, na kojoj se približuje i obroncima svoje voljene planine Medvednice. Okom svoje kamere prati i bilježi sve što se našlo pred njim još od 1928. godine, kako pri usponima ili silascima s nekog vrhunca, tako i pri odmoru ili dolasku u dolinu s pogledom na planine. Uz to, desetak tisuća njegovih razglednica Medvednice i drugih planina prolazi kroz brojne planinarske i neplaninarske ruke, ostavljajući i na taj način nenametljiv trag o autoru.

U knjizi prof. Zdenko Kuzmić, između ostaloga, bilježi: "Da je Horvat uistinu osoba puna životne

energije, istinski čovjek novog vremena, potvrđuju i snimci ondašnjeg novog Zagreba... pa im stoga dozvolimo da sami ispričaju ono što nam je njihov autor želio kazati. Dopustimo im da ispričaju i priču o Horvatovoj ipak najvećoj ljubavi - prirodi". A toj njegovoj ljubavi, motivima iz planina, u monografiji je dodatnih osam snimaka portreta snimljenih u planinskom svijetu. Tražeći odmor visoko gore na planini od srurove svakodnevnicne gradskih ulica i zbijanica na njima, Horvat u prostranstvima tišine svojih vrhunaca fotografskim aparatom bilježi tragove vlastite produhovljene prisutnosti u ambijentu, koji je uz to i neobično volio. Tu su ga privlačile daleke vizure pejzaža kao i mali detalji uz put ili u travi, da bi u svemu tome sačuvao i za nas dokaz ljepote koju je trebalo "samo" opaziti, primijetiti - a Horvat je to zaista i znao.

Promatraljući fotografsko djelo planinara Horvata, sada mi današnji planinari ostajemo zaista počašćeni činjenicom što je on prvi dobio ovakvu fotomonografiju. Uz postojeći kameni "spomenik" na zagorskoj strani Medvednice u obliku 500 stuba, sada je našim očima i rukama poklonjena trajna dokumentacija i tog dijela Horvatove ličnosti.

(Dr. Srećko Božićević)

Speleologija

● **Velebiten** br. 15 i 16. Tijekom siječnja i veljače PDS "Velebit" izdao je dva broja svog biltena, kojemu je i dalje glavni urednik Ana Sutlović, speleolog. Format je uobičajeni A-4, tiskan fotokopiranjem, s naslovnom i zadnjom stranicom u boji. Br. 15 na 38 stranica donosi članak Danka Petrina o padobranskom jedrenju "Letjelica pod ruksakom", Dado Mesaric prelimarni izvještaj s alpinističko-skijaške ekspedicije "Alaska '94", Ranko Žnidarić izvještaj s 18. međunarodnog natjecanja u turnom skijanju u Italiji, Laura Popovac svoj doživljaj s ture po Velebitu, Damir Lacković prikaz prvenstvenog penjanja ledenog dimnjaka u Lukinoj jami, Teo Barišić opis istraživanja špilja i jama na Velebitu (uspoređujući svoju ovisnost o speleologiji s ovisnošću o heroinu), Branimir Rajšel opis jame Samograd na Korčuli, Tanja Bizjak i Sunčica Hrašćaneć proslavu Damirovog rođendana istražujući jame kod Okulina i Vlado Božić kratak prikaz ekspedicije "Lukina jama '94".

Br. 16 na 50 stranica u potpunosti je posvećen prošlogodišnjoj ekspediciji "Lukina jama '94". V.

Božić je dao kronologiju događanja i dnevnik ekspedicije. Juraj Posarić katastar jama i prikaz geodetskog snimanja okolice Lukine jame, Branislav Šmida opis Trojame (jame kojom su slovački speleolozi doprli u Lukinu jamu) i jame Xantipa, Darko Bakšić opis istraživanja novih dijelova Lukine jame i njen kratak opis, a pripremio je i sve nacrte za objavljivanje u ovom broju (ima ih 37), uključujući i nacrt Lukine jame, Teo Barišić opis ronjenja na dnu te jame, Branko Jalžić kratak prikaz pronađene nove pijavice, Damir Lacković geološki opis Lukine jame, Boris Vrbek prikaz uzorkovanja njenih sedimenata (mulja), Ana Sutlović prikaz nesreća na ekspediciji i Bruno Pintar opis istraživanja jame "Prvi spit" pokraj Lukine jame. Na kraju je objavljen popis svih sudionika s prikazom djelatnosti u logoru te popis sponzora koji su pomogli ekspediciju. Bilten ima dva lista umetka s nacrtima Lukine jame i jama istraženih u okolini.

(Vlado Božić)

Prijedlozi i mišljenja

KAKO STEĆI NASLOV PLANINAR?

Poznato je da se u Hrvatskoj vrlo jednostavno i brzo postaje "planinarom", za razliku od zemalja u kojima se planinari organizacijski dijele od izletnika. Tko god želi, bez obzira na svoje ljudske kvalitete i ekološke navike, za nekoliko kuna dobiva iskaznicu koja mu daje pravo da se naziva planinarom. Poljedica je da se u našoj javnosti planinar sve češće poistovjećuje s izletnikom koji se vraća kući pod utjecajem alkohola i s buketom cvijeća u rukama što ga je opljačkao u prirodi.

Za takvu sliku o sebi dobrano smo i sami krivi, jer se ne koristimo nikakvim mehanizmom za zaštitu planinarskog digniteta. Svojim previše liberalnim društvenim statutima omogućavamo da se planinarom može nazvati svatko, bez obzira ima li potrebne kvalitete i zna li upopće što je planinarstvo.

Ako svoj dignitet znaju čuvati lovci, a u našoj organizaciji alpinisti i speleolozi, valjalo bi na neki način zaštititi i lik planinara. Dakako, za planinara ne bi trebali tako strogi kriteriji kao što su pohađanje tečajeva te uspješno položen praktični i teoretski ispit, ali bi ipak valjalo razlikovati izletnika od planinara dok god su oni zajedno u istoj organizaciji. Kako to postići bez opasnosti da budemo optuženi za elitizam i bez nezgodnih ograničavanja prilikom upisivanja novih članova?

U predratni HPD mogao se upisati kandidat samo ako su za nj jamčila dva člana, danas bi možda bio prihvatljiviji model što ga je svojim statutom predvidio nedavno osnovani Planinarski klub Hrvatskog liječničkog zbora u Zagrebu:

Članak 10. Član može biti: pripravnik, redovni, podupirajući i počasni.

Članak 11. Član pripravnik postaje se upisom u Klub. Punoljetni član pripravnik ima sva članska prava, osim samostalnog vođenja planinarskog uspona.

Članak 12. Redovnim članom može postati punoljetna osoba koja ima

- dvije godine planinarskog iskustva
- osnovno planinarsko znanje
- ekološke navike
- besprijekorno ponašanje.

Redovni član stječe na osnovi odluke Upravnog odbora naslov "planinar".

Članak 13. Podupirajućim članom postaje se plaćanjem članarine u deseterostrukom iznosu, ili sponzorstvom, na osnovi odluke Upravnog odbora. Podupirajući član dobiva gratis mjesecnik "Hrvatski planinar".

Članak 14. Počasnim članom može postati osoba osobito zaslужna za Klub. Status počasnog člana dojeljuje Skupština.

Koliko znamo, ovo je prvi takav pokušaj, pa ga vrijedi predočiti planinarskoj javnosti kao poticaj da i druga društva statutom zaštite svoje žito od kukolja, a možda i kao poticaj Hrvatskom planinarskom savezu da ubuduće članska kategorija bude označena i na članskim iskaznicama, na sličan način kao što je sada označena na alpinističkim iskaznicama.

(Željko Poljak)

Vijesti

● **Redovna izborna skupština HPS** održava se u subotu 20. svibnja u kino dvorani Narodnog sveučilišta u Samoboru. Nakon skupštine delegati i gosti bit će pozvani na otvorenje izložbe u Samoborskom muzeju posvećene 120. obljetnici hrvatskog planinarstva, a idućeg dana na jubilarni pohod "Tragom prvog izleta HPD-a" kroz Samoborsko gorje. Materijali za skupštinu trebaju biti pripremljeni do 10. travnja i nakon toga poslati društvinama.

● **Sjednica Izvršnog odbora HPS**, održana 20. ožujka, raspravljala je o završnim akcijama proslave 120. obljetnice hrvatskog planinarstva i financijskom izvještaju za 1994. g. Obrazložio ga je predsjednik IO

Darko Berljak, naglasivši da je Savez lani dobro poslovaо. O prijedlogu plana za 1995. godini raspravljat će se na idućoj sjednici. Član IO Vlado Novak iscrpno je izvjestio o pripremama za završnu akciju jubileja, te o kulturno-zabavnom programu koji će se tom prilikom održati na Poljanicama pod Plešivicom prigodom jubilarnog pohoda. Taj će se pohod održati 21. svibnja s početkom u 8,30h u Rudama pod Oštrecom. Dan prije toga bit će izborna skupština HPS.

(JK)

● **Planinarstvo na radiju.** Obavijesti o planinarskim zbivanjima i o akcijama na zaštiti prirode daju Radio Samobor (ponedjeljak 12,15-12,45h i petak 12,10-

12,20) i radio Sljeme (petak 8,30-8,45) i prvi utorak u mjesecu (14,15-14,45), a povremeno Radio Krapina i Radio Čakovec.

(Ing. Margita Brundić)

● **Stradao krov na Zavižanu.** Veliko nevrijeme s orkanskim vjetrom, koje je koncem ožujka počinilo mnogo štete diljem Hrvatske, odnijelo je i dio limenog krova s Doma na Zavižanu. HPS je pred teškim zadatkom kako sanirati štetu, jer je zbog snijegom zamenjenih cesta onemogućena doprema materijala za popravak. (ŽP)

● **Diplomski rad o planinarskoj temi.** Početkom ove godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu apsolventica Marija Domović uspješno je obranila diplomski rad pod naslovom Etnološka grada u radovima prof. D. Hirca, prof. dr. M. Hirtza, dr. Ivana Krajača, dr. J. Poljaka objavljena u časopisu Hrvatski planinar od 1898. do 1935. godine. (ŽP)

● **HPD "Zanatlja" Osijek** održalo je 27. siječnja skupštinu na kojoj su izabrani novi članovi uprave Darko Havranek i Đuro Turković, a blagajnu je preuzeila Aleksandra Sonenfeld. Društvo je tamo imalo 294 člana, 105 više nego godinu prije i održalo je 36 izleta s 1098 izletnika (prosječno 30 po izletu). Organizirano je 25 projekcija dijapo pozitiva (1500 posjetilaca) Za rad u prošloj godini dobili su priznanja Miroslav Mitrović, Darko Havranek i Đuro Turković. Ove je godine održan ciklus predavanja, a predavači su bili Dejan Balić, Vlado Obad, Miro Lay, Darko Berljak. Održana je i večer poezije Milana Kaučića iz Požege. Članovi su se penjali po slavonskim planinama, a bili su i u Samoborskom gorju. (Hrvoje Sandukčić)

● **Kupujem "Hrvatski planinar"** 1992 (br. 5-6 i 11-12), 1993 (1-2 i 7-8) i 1994 (1-2). Ljerka Regula, Botanički vrt, 41000 Zagreb, Marulićev trg 9a.

● **Napokon karta Medvednice.** Nakon nekoliko godina praznine na tržištu, objavio je naš planinarski kartograf ing. Zlatko Smerke novo, dopunjeno izdanje "Medvednice" u mjerilu 1:25.000. Na njoj su detalji važnijih točaka u planinu u mjerilu 1:15.000, a uz to i tekstovni podaci o numemiranim markiranim stazama i planinarskim kućama. Cijena je 50 kuna, a može se dobiti u HPS, Kozarčeva 22, tel. 448-774. (ŽP)

● **Dom na Pokojcu.** HPD "Milengrad" iz Budinščine posebno je aktivno oko uređenja svog planinarskog doma na Pokojcu (434 m) ispod vrha Hama (678 m). Uz ostalo, prišlo se dovršenju dijela u potkovljvu, čime se dobio lijep prostor za noćenje dvadesetak planinara na skupnom ležaju. Uz to dom raspolaže s 10 ležaja u tri manje spavaonice. Na raspolaganju je i kuhinja s potrebnim inventarom, prostor za dnevni boravak i sanitarni čvor, a dom ima i vlastiti vodovod sa zdravom i pitkom planinskom vodom iz prirodnog izvora. Preporuča svim planinarima i ljubiteljima lijepe i čiste prirode da nas posjetite u našem domu, osobito preko vikenda. Dom se nalazi na trasi ZPP-a, te je pogodan za odmor i predah planinara na tom putu. Otvoren je svakog vikenda, a uz najavu i drugim danima. Izvolite se obratiti domarki gđi. Ljubici Ričko na tel. 042-625-123 iz Područja ili predsjedniku društva Zvonimiru Zozoli, tel. 049-59-327 iz Budinščine, a poštom na adresu HPD "Milengrad", 41284 Budinščina, PP 11. Očekujemo vas u našem domu, uz vaše i naše zadovoljstvo. (Zvonimir Zozoli)

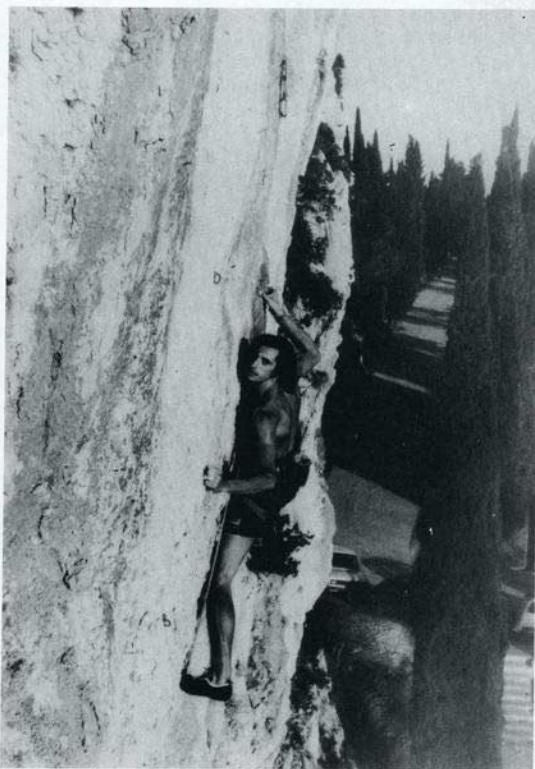

Članovi "HPD" "Yeti" pod domom Adlersruhe (3454) na Grossglockneru

● PD "Yeti" osnovano je 9. studenoga 1984. godine u Kutini. Deset godina rada prošlo je u ugodnim planinarskim izletima, druženjima i ekspedicijama. Povodom desetogodišnjice rada, 18. studenoga je upriličena mala proslava. Tokom 1994. najveći uspjeh ostvaren je 30. srpnja, kada se šest članova društva uspelo na najviši vrh Austrije Grossglockner (3798 m). Na kraju proslave su kao kruna svega prikazani dijapositivi s mnogobrojnih izleta društva. Godine 1985. bio je dovršen i otvoren planinarski put od Kutine do Podgarića na Moslavačkoj gori pod nazivom "Put moslavačkih partizana", uz koji je izdan dnevnik i značka puta. Tokom ratne 1991. i 1992. godine većinu naših akcija posvećujemo proširenju puta na veće područje Moslavačke gore, obuhvaćajući najljepše i najzanimljivije djelove u jednu cjelinu koja se može obići za jedan dan laganog pješačenja. Godine 1993. otvaramo naš novi put, a pošto je kružnog oblika, nazvali smo ga "Kružni put po Moslavačkoj gori". Izdali smo vodič i kartu puta u skromnoj naknadi od 200 komada, koja je, izvan našeg očekivanja, brzo rasprodana. Društvo je sada izdalo drugo, prošireno izdanje dnevnika, u čijem je sklopu na sredini karta puta. Nadamo se da će to pomoći planinarima, a mi ćemo učiniti sve da im borač u Moslavini uljepšamo i olakšamo dobrim markacijama i prohodnim stazama. Za sve informacije možete se obratiti na jednu od sljedećih adresa: Tomac Željko, Trpimirova K-4/1, 044/625-411 (7-15), 41320 Kutina; Rajković Miroslav, Goilska 80, 044/622-124, 41320 Kutina; Lupoglavac Slavko, P. Zrinskog 85, 044/623-642, 41320 Kutina.

● Ivica Franceschi, član HPD Imotski, pripremajući se za prvenstvo države u športskom penjanju Art Rock '95 što se održava 8. travnja u sklopu Sajma športa na Zagrebačkom velesajmu, ispenjao je 21. siječnja na Marjanu jedan od najtežih športsko-penjačkih smjera - "Marulianus", ocjene 9+. (J.V.)

● Prvo vojničko orijentacijsko trčanje na skijama. U organizaciji Općinskog planinarskog saveza Rijeka i Skijaškog saveza Primorsko-Goranske županije održana je demonstracija skijaške orijentacije na 33. memorijalu mira u Mrkoplju. Stazu je postavio Zoran Lazić a radove na startu i cilju obavili su članovi Ski kluba "Bjelolasica" iz Mrkoplja uz veliku pomoć djelatnika Šumarske Mrkopljalj. Nastupilo je devet natjecatelja izviđačke postrojbe iz VP 3288-02 Delnice. Trčanje je održano na Vrbovskoj poljani podno Bjelolasice po izuzetno lijepom vremenu. Tijekom noći 18/19. veljače palo je oko 25 cm novog snijega na već staru podlogu. Nedjelja je osvanula u čarobnom zimskom ugodaju. U ranim jutarnjim satima djelatnici Šumarske Mrkopljalj krenuli su sa dvije ralice ka Vrbovskoj poljani a mi za njima. U kratkom roku očistili su cestu. Održano je i skijaško trčanje goranskih ski klubova (lang-lauf) na sedam i trideset kilometara. Plasman vojaka: 1. Vičeslav Stimec (18,40), 2. Romeo Čalić (21,38) i 3. Branimir Andlar (21,55). Pobjednicima je OPS dodijelio medalje, a organizatori Memorijala unikatne keramičke pločice stiliziranog vrha skije. Tehnikom

Ivica Franceschi u "Marulianusu" na Marjanu

bareljefu na njoj je vrlo uspješno prikazan greben Bjelolasice s gustom šumom u podnožju, trag skija na Matić-poljani, natpis "33. memorijal mira Mrkoplaj" te hrvatski grb. Taj nadahnuti rad djelo je akademskog grafičara Josipa Butkovića i keramičara Borisa Roce. Pored toga, dobili su i spomen-razglednicu Memorijala koju je izdalo Poglavarstvo općine Mrkoplaj. Posebno je iznenadio Romeo Čalić s Brača. On služi redovni vojni rok u Delnicama, gdje je naučio skijati i, eto, osvojio i medalju. Do dolaska u Delnice nikada nije stao na snijeg! To je bio onaj ljepši dio. Moram istaći i onaj manje lijep. Planinarska su društva ranije Memorijalu davala pečat, a 19. veljače previše je bilo prstiju na jednoj ruci da nabrojimo planinare.

(Miljenko Pavešić)

● HPD "Sokolovac". U subotu, 28. siječnja, velika dvorana Planinarskog doma "Lapjak" u Velikoj bila je premalena da primi sve planinare i goste koji su došli na redovnu godišnju skupštinu HPD "Sokolovac" iz Požege. To je ponajbolja potvrda veoma dobrog i sustavnog rada tijekom 1994. godine, koja je protekla u znaku 95. obljetnice Društva, te 130. obljetnice rođenja i 60. obljetnice smrti Julija Kempfa, utemeljitelja i obnovitelja požeškog planinarstva. O radu u minuloj godini veoma je dokumentirano govorio Mato Lukačević, tajnik Društva, istaknuvši odličnu organizaciju "Pa-

pučkih jaglaca" i Sleta planinara Slavonije, pohoda u gorje Slovačke i Mađarske, te drugih izleta. Stalna su dežurstva u društvenim prostorijama u Požezi, a obnovljena je i nakladnička djelatnost. Bilo je mnogo rasprave o gospodarenju društvenim domom u Velikoj, koji je prije pet godina predan na upravljanje firmi "Kamen-Ingrad" d.d. iz Požege. Ugovor je potpisana na 10 godina, ali bez dobre volje "Kamena" da ga se pridržava. Zato je odlučeno da izvršna tijela Društva dosljedno brane duh ugovora i interes planinara. Sveukupnu aktivnost požeških planinara pozdravili su Dragutin Štirmer, gradonačelnik Požege, i Milan Perko, načelnik općine Velika, zatim Željko Muljević, predsjednik Ogranka Matice hrvatske, te Ivan Berec, tajnik Matice hrvatskih umirovljenika iz Požege. Na kraju je usvojen veoma zahtjevan plan i program rada za ovu godinu, usuglašen s planovima rada drugih društava Slavonije i Hrvatskog planinarskog saveza.

(Ivan Jakovina)

● HPD "Martinščak" iz Karlovca održalo je u nedjelju 26. veljače u planinarskom domu "Mont Zadobarje" u Zadobaru izbornu skupštinu. Za predsjednika je ponovno izabran Josip Grdina, tajnik je Antun Petrekanić, a Etika Lazarević je predsjednik upravnog odbora. Društvo je tamo brojilo 125 članova (39 seniora i 86 podmlatka). Posebno je izrečena zahvalnost i priznanje Jasminki Petrekanić, voditeljici planinarske sekcije na Osnovnoj školi "Banija", koja sada broji 126 planinara, i prof. Tomislavu Majetiću, voditelju sekcije na Ekonomskoj školi. Oni su predloženi za počasni znak HPS. Pismena priznanja dobili su Marina Šojat, prof. Josip Vuković i Miroslav Vlaisavljević, domar u domu "Mont Zadobarje". Planovi društva za 1995. godinu: uređenje doma u Zadobaru, opća planinarska škola, gljivarski tečaj, tečaj za markaciste i za zaštitu prirode, održavanje markacija, izdavanju knjige "Biciklom oko Karlovca" i nova transverzale "Bosanci - Bosiljevo - Generalski Stol".

(Dr. Ante Starčević)

Kalendar akcija

● **Dan hrvatskih planinara 25. lipnja** (prva obavijest). Održat će se na Jankovcu u Papuku u povodu proslave stoljetnice slavonskog planinarstva. Privatno mjesto na sjevernoj strani bit će Orahovica, a na južnoj Velika ili Duboka (kod zgrade Šumarskog fakulteta). Za one koji stignu do subote u 14 sati bio bi osiguran smještaj (pod šatorima). Navečer planinarski program na obje lokacije, a u nedjelju vodići će Jankovcu. U nedjelju u 11 sati proslava na Jankovcu i ujedno 20. slet slavonskih planinara. Završetak oko 17 sati. Za tu priliku bit će preuređen dom na Jankovcu. Rezervirajte taj vikend za najlepši kutak Slavonije. Pobilje u idućem broju.

● **Tragom prvog pohoda planinara HPD "Nikola Tesla"** održava se u subotu 29. travnja na Medvednici. Polazak u 9 sati od Tunela u Dolju, gdje se za 5 kuna može kupiti kontrolni listić. Ovjera na tri KT daje pravo na priznanje u obliku značke. Put je posebno označen, a traje 6h hoda. Adresa organizatora: 41000 Zagreb, Krapinska 45, tel. 334-433, fax 328-540.

● **Izlete u inozemstvo** autobusom priređuje Stanica vodiča HPS Karlovac, i to: 15. i 16. 7. Mangrt i Krn, 22-29. 7. slovačke Tatre, 4-6. 8. Grossglockner, 19-26. 8. Gran Paradiso i Breithorn, 9-10. 9. Triglav, 30. 9.-1. 10. Stol i Kamničke Alpe Obavijesti: Franjo Novosel (tel. 01-832-194), Marina Šojat (047-228-038) i Antun Petrekanić(047-611-617).

(Dr. A.S.)

● **Izleti "Zagreb - Matice":** Lonjsko polje i Moslavina (29.4), Dabarski kukovi (29.4-1.5), Pohorje (14.5), Klek, Kamačnik (10-11.6), Žumberak (17.6), Vršič, Sleme, Tamar (1-2.7), Rožanski i Hajdučki kukovi (12-15.8), Pohorje (22.7), Dilj (2-3.9), Krk, Učka (16-17.9), Dan Društva na Puntijarki (24.9). Obavijesti: Bogovićeva 7 III, tel. 421-070.

● **Ljetnu školu vodiča na Velebitu** priređuje Komisija za vodiče HPS od 17. do 24. lipnja za vodiče 1. stupnja, sa smještajem u planinarskoj kući HPD "Industrogadnja" u Ravnem Dabru. Početak je 17. lipnja u 7 sati. Polaznici moraju ispunjavati ove uvjete:

1. dob od 18 do 40 godina
2. završena planinarska škola (navesti u prijavi: gdje, kada i ime vode škole)
3. preporuka matičnog planinarskog društva ili stanice vodiča uz izjavu da se kandidat želi baviti vodičkom djelatnošću
4. potvrda športske ambulante (ligečnika) o sposobnosti za fizičke i psihičke napore u školi
5. kompletna osobna planinarska oprema za teške uvjete (kamen), pomoćno uže (zamka) 5 do 6 mm debljine i 5 m dužine, dva karabinera, dva klini, kompas, naglavna baterija i po mogućnosti penjačko uže, kamp sjekira ili jači nož.

Školu vode instruktori HPS. Troškove organizacije i nastavnog kadra snosi Komisija za vodiče HPS, a troškove sudionika njihova matična društva ili sami sudionici. Troškovi ukupno iznose 750 Kn, a obuhvaćaju:

- prijevoz autobusom Zagreb-Oštarije-Zagreb
- sedam punih pansiona
- kartu područja održavanja škole.

Sudionicima koji neće koristiti autobus (dolaze vlastitim prijevozom) umanjiti će se iznos troškova za 150 Kn.

Pismene prijave i uplate treba dostaviti zaključno do 12. lipnja na adresu HPS, Kozarčeva 22, odnosno žiro račun HPS 30102-678-5535

Jubilarni pohod, treća obavijest

"TRAGOM PRVOG IZLETA HPD-A"

Kao što smo najavili u prošlom broju, 21. svibnja se održava pohod kroz Samoborsko gorje kojim obilježavamo 120-godišnjicu prvog izleta u povijesti hrvatskoga organiziranog planinarstva. Početak pohoda je u Rudama, gdje se od 8 do 11 sati može kupiti prospekt u koji se otiskuju spomen-žigovi, a završetak na Plešivici, gdje se od 11 do 17 sati mogu podignuti spomen-znakovi. Put vodi preko Oštrea do vrha Plešivice, a traje oko 3-4 sata laka hoda. U 14 sati bit će na Poljanicama pod Plešivicom prigodna svečanost s programom.

Opskrba u Samoboru, Rudama, na Velikom Dolu, Oštretu i Poljanicama.

Dan prije u Samoborskom muzeju otvorene prigodne izložbe u 18 sati pod naslovom "Prvi izlet HPD-a 1875. godine".

DOLAZAK

Posebni autobusi za izletnike iz Zagreba do Ruda polaze iz Podsuseda (dovde vrijedi ZET-ov pokaz) od 7,30 do 10 sati, prema potrebi (cijena 15 Kn). Redovite autobusne linije iz Zagreba prema Samoboru bit će pojačane potrebnim brojem autobusa.

Za izletnike iz Samobora posebni autobusi voze do Ruda od Samoborskog sajmišta od 7,30 do 10 sati, prema potrebi (povratna karta 8 Kn)

Parkiralište za osobne automobile je na samoborskom sajmištu. Ne preporuča se dolazak u Rude osobnim automobilima.

POVRATAK

Posebni autobusi vode s Poljanica na Plešivici od 15 do 17 sati za Samobor i za Podsused, u razmacima prema potrebi.

PRIGODNI TRODNEVNI BORAVAK U SAMOBORU

Uz proslavu 120. obljetnice, organizira se poseban program koji obuhvaća tri planinarska izleta (dva izleta po Samoborskem gorju i jedan na Žumberak) te turistički dio programa.

Izleti:

- Šoćeva kuća - Japetić - Slani Dol - Grgosova špilja
- Tragom prvog izleta HPD-a
- Sošice - Sv. Gera - Pliješ - Slap Sopot.

Turistički program:

- posjet muzeju u Samoboru
- posjet muzeju u Sošicama
- posjet jami Jazovki u Žumberku.

U cijenu od 380 Kn uključen je prijevoz autobusom iz Zagreba, dva noćenja s doručkom u hotelu i stručno vodstvo. Informacije: "Autoturist" Samobor, tel. 01-782-067.

Crna roda (Ciconia nigra)

CHROMOS

Tvornica grafičkih boja

Za grafičku industriju proizvodimo:

- boje za sve tehnike tiska s pripadajućim primjesama,
- različita pomoćna sredstva za rad u tiskarama,
- grafičke lakove,
- po željama kupaca izradujemo boje i primjese.

CHROMOS

Printing Ink factory

Za industriju prerade plastičnih masa proizvodimo:

- boje za bojenje polietilena, polistirena, PVC-a u obliku granula,
- boje u tekućem stanju za bojenje polietilena, polistirena, ABS-a,
- boje za bojenje nezasićenih poliesterova,
- boje za bojenje gume.